

BREXIT Avrupa Birliği'nin Sonu mu?

BREXIT'in Birleşik Krallık ile Avrupa Siyaseti Açısından Sonuçları

Alan Analizi

Yakın Doğu Enstitüsü

Yazar

Öğr. Gör. Erhan Ayaz

Bu çalışmada yer alan görüşler yazarlara ait olup Yakın Doğu Üniversitesi'nin kurumsal görüşü değildir.

Yakın Doğu Enstitüsü Raporları No: 05

2017

Yakın Doğu Enstitüsü (YDE)

Near East Institute (NEI)

YDE Raporları No: 5

Editörler : Ercan Çitlioğlu (Yakın Doğu Enstitüsü Danışmanı)
Doç. Dr. Umut Koldaş (Yakın Doğu Enstitüsü Müdürü)
Öğr. Gör. Erhan Ayaz (Yakın Doğu Enstitüsü Müdür Yrd)

Copyright @ Yakın Doğu Üniversitesi 2017

Tüm Hakları Saklıdır.

Birinci Baskı

Kütüphane Katalog Bilgileri

*“BREXIT Avrupa Birliği’nin Sonu mu? BREXIT’in Birleşik Krallık ile Avrupa Siyaseti
Açısından Sonuçları”*

Alan Analizi

Yakın Doğu Üniversitesi Yayınları

Yakın Doğu Üniversitesi Matbaası Lefkoşa/KKTC.

Tel: 0392 680 2000 - 321.

Yakın Doğu Enstitüsü (YDE)

Near East Institute

Yakın Doğu Üniversitesi Büyük Kütüphanesi, Ofis: 50

Yakın Doğu Bulvarı PK/99138

Lefkoşa/KKTC

Tel: 0392 680 2000 -532.

www.yakindoguenstitusu.neu.edu.tr

facebook/yakindoguenstitusu

BREXIT Avrupa Birliği'nin Sonu mu?

BREXIT'in Birleşik Krallık ile Avrupa Siyaseti Açısından Sonuçları

Erhan Ayaz

Yakın Doğu Enstitüsü Müdür Yardımcısı

İçindekiler

Giriş.....	1
Birleşik Krallık-AB İlişkisinin Kısaca Tarihi.....	2
BREXIT'in Ortaya Çıkış Hikâyesi.....	10
David Cameron'un Referandum Kararı ve Sonuçları.....	12
Referandum Kapmanyası Süreci ve Siyasi Liderlerin Brexit'e Karşı Pozisyonları.....	14
Theresa May Hükümeti ve Brexit'i Yönetme Stratejisi.....	19
8 Haziran 2017 Erken Genel Seçimin Sonuçları.....	23
Brexit'in Neden Olduğu ve Olabileceği Sonuçları.....	25
Brexit Sonrası AB'nin Geleceği.....	29
Avrupa Birliği, Popülist Siyasetin Yükselişi ve Brexit.....	30
İngiltere'de Yaşanan Terör Saldırıları'nın Brexit Sürecine Etkisi.....	34
Sonuç.....	35
Kaynakça.....	38

BREXIT Avrupa Birliği'nin Sonu mu?

BREXIT'in Birleşik Krallık ile Avrupa Siyaseti Açısından Sonuçları

Giriş

“Avrupa” kelimesi Birleşik Krallık siyasi tarihinde birçok kavramın anlaşılmasına ve anlatılmasına doğrudan ya da dolaylı katkısı olmuştur. Kelime Birleşik Krallık tarihi için kültür, güvenlik, savaş, demokrasi, milliyetçilik, egemenlik, imparatorluk ve bağımsızlık gibi kavramların anlaşılmasında çok önemli bir yere sahiptir. Aynı durum Kıta Avrupa'sı için de geçerlidir. Kıtanın ya da daha özel anlamda uluslararası siyasetin en önemli liberal kurumsallaşması olan AB'nin bütünleşme tarihindeki en önemli figürlerden biri de Britanyalı siyasetçi Winston Churchill'dir. Churchill'in 1946 yılında, Zürih Üniversitesi'nde yaptığı ve “Birleşik Avrupa Devletleri” fikrini ortaya çıkardığı tarihi konuşmasına rağmen Birleşik Krallık'ın Birlik kurulurken yer alan altı kurucu devlet arasında yer almaması Birleşik Krallık-AB ilişkilerinin tarihini ve geleceğini adeta özetleyen bir durumdur. Kıtanın 20.yüzyılın ilk yarısında iki dünya savaşında yaşadığı tahribatın nedeni savaşların yeniden yaşanmaması için fikri temeli atanlardan birinin Churchill olmasına rağmen Birlik kurulurken Birleşik Krallık'ın yer almaması ülkenin Avrupa kararsızlığının ne kadar eski olduğunu göstermektedir.

Brexit'i değerlendirirken Birleşik Krallık'daki Avrupa şüpheciliğinin tarihini bilmek de önemli çıkarımların yapılabilmesine olanak sağlayacaktır. Şu bilgi dahi aslında konu Avrupa ile ilişkiler olunca Birleşik Krallık'ın için ne kadar hassas bir durumda olduğunu göstermektedir; Ada'da Brexit'ten önce yapılan son referandum yine Birleşik Krallık'ın o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyeliğiyle ilgili bir referandumdu.¹ Bu nedenle çalışmaya Birleşik Krallık tarihindeki "Avrupa Şüpheciliği" olgusunun siyasete etkilerinin analiziyle başlanmıştır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Avrupa'yı da sarsan 2008 Ekonomik Krizinin siyasi ve sosyal etkileriyle birlikte "Avrupa Şüpheciliğinin" yeniden yükselme eğilimine geçmesi, bununla birlikte son yıllarda yükselen sağ siyaset ve popülizmin Brexit ile sonuçlanan sürece etkileri detaylarıyla analiz edilmiştir.

¹ Çalışmanın tüm bölümlerinde Avrupa Bütünleşmesinin tarihi içinde yer alan farklı adlandırmaların (AET, AT gibi) yerine kafa karışıklığına neden olmaması amacıyla bütünleşmenin son hali olan AB kullanılmıştır.

Birleşik Krallık-AB İlişkisinin Kısaca Tarihi

Kuruluş aşamasında yer almadığı Birliğe sonradan dâhil olmak isteyen Birleşik Krallık, 1963 ve 1967’de Fransa lideri Charles de Gaulle’un İngiltere-ABD ilişkisinin yakınlığının Avrupa güvenliğine zararı olacak endişesiyle Fransa’nın vetosu ile karşılaşmıştır. De Gaulle’e göre İngiltere’nin üyeliği Topluluğu pro-Amerikancı ve daha az-Avrupalı yapacak bir girişim olacaktı. Sağcı Başbakan Edward Heath döneminde 1973 yılında İngiltere AB’ye dâhil olmuştur. Fakat sadece iki yıl sonra 1975 yılında Birlikte kalıp kalmamayı referanduma götürmüştür. İlk Brexit olarak tarif edebileceğimiz referandumda halkın % 67’si kalmaktan yana oy kullanmışlardı.

1970’li yıllarda Birleşik Krallık’ın, AB ile kurgulamak istediği ilişkinin boyutu daha ekonomik ortaklıktan doğacak bir bütünleşmeyle sınırlıydı. Birleşik Krallık açısından AB ile ilişkisinin en önemli tarihi çekincesi egemenliğin bir üst otorite olan Birlik kurumlarına veriliyor endişesidir. Bu endişe Birleşik Krallık’ın Birlik ile kurduğu ilişkinin tüm safhalarında kendini en belirgin şekilde hissettirmiştir. Fakat Muhafazakâr Parti’den seçilen Edward Heath hem Birliğe katılım sürecini hem de referandum sürecini iyi yöneterek kendi siyasi tarihinin de en başarılı günlerini yaşamıştır.²

İngiliz tarihinde 1688 Muhteşem Devrimi’nin yeri çok önemlidir. Bu devrim ile Westminster Sistemini yani Anayasal Monarşi’ye dayalı sistem oluşmuştur. 1688 Devrimi monarşiyi yeniden kurmuş ancak parlamentonun da gücünü arttırmıştır. 1973 yılında yaşanan da İngiliz tarihi için bir devrim niteliğindedir. Birleşik Krallık’ın Avrupa Topluluğu’na girmesiyle birlikte İngiliz anayasal sistemi radikal bir değişime maruz kalmıştır. İngiliz Parlamentosu ulusal egemenliğini Avrupa Topluluğu’ndaki diğer üye devletlerle birlikte üst otoriteyle paylaşmaya başlamıştır. Bu İngiliz siyasi tarihi içinde en az 1688 Muhteşem Devrimi kadar önemli bir yere sahip bir durumdur. Almanlar gibi federal sisteme alışkın toplumlar egemenlik paylaşımı konusunda istekli olabilirken bu İngiliz milliyetçiliği için pek kabul edilebilir bir durum değildir. Görüldüğü gibi Birleşik Krallık’ın AB üyeliği çok kolay bir süreç olmamıştır. Gerek Fransa ile yaşanan zorlu süreç gerekse Birleşik Krallık’ın Birliğe başlangıçtaki şüpheli bakışı bunun nedenleri arasında gösterilebilir. 1975 Referandumuna gidilme nedenleri arasında da gösterebileceğimiz 1970’lerdeki % 13 ve üzerinde seyreden enflasyon ve 1973 petrol krizinin ülke ekonomisine negatif yansımalarına rağmen % 67 gibi çok net bir oyla Britanyalılar AB’de kalma yönünde oy kullanmışlardır.

² J.M. Roberts, *Avrupa Tarihi*, çev. Fethi Aytuna, İstanbul, İnkilap Kitabevi, 2010, s. 734.

İleriki bölümlerde detaylı şekilde analiz edileceği üzere, İngiliz milliyetçiliği Avrupa şüpheciliğinden fazlaca beslenmektedir. Avrupa şüpheciliği teriminin literatürdeki tanımı en sade anlatımla “Avrupa entegrasyonuna eleştirel ve şüphecî şekilde bakmak”³ olarak açıklayabiliriz. Paul Taggart’ın literatüre soktuğu “Avrupa şüpheciliği” ise seviyesine göre ikiye ayrılmaktadır. “Sert Avrupa şüpheciliği” ve “Yumuşak Avrupa şüpheciliği” olarak ayrılan tanımlar anlaşılacağı gibi Avrupa bütünleşmesine farklı karşıtlık derecesini belirginleştirmek amacındadır. Taggart ve Szczerbiak’e göre “Sert Avrupa şüpheciliği” Avrupa bütünleşmesine tamamen karşıt olanlar ve AB’deki üyelik statüsünden tamamen vazgeçilmesini savunanlardır.⁴ “Yumuşak Avrupa şüpheciliği” ise AB ile ekonomik ve siyasi bütünleşmeyi tamamen reddetmeyip, Birliğin kimi politikalarına karşıt olup diğer politikalarının da “ulusal çıkarları” koruyabilmek adına reform talep edenlerdir.⁵

Ada siyaseti açısından Birliğe katılımı geçen sancılı süreç 1980’lerde de bu “katılımın” sürekli halde sorgulanması ile devam etmiştir. Demir Lady Margaret Thatcher dönemin Avrupa şüpheciliğinin hem ekonomi hem de siyasi alanlarda belirgin şekilde tezahür ettiği yıllar olmuştur. Margaret Thatcher’ın iktidara gelmesiyle birlikte Birleşik Krallık siyasetine Avrupa karşıtlığı ile yeniden yükselen bir İngiliz milliyetçiliği egemen olmaya başlamıştır.⁶ Thatcher Avrupa bütünleşmesinin Fransa ile Almanya’nın çıkarlarını savunduğunu ve politikalarının İngiltere’nin dünya siyasetindeki etkisini olumsuz yönde etkilediğini düşünmekteydi. Ancak Thatcher’ın 1975 yılındaki referanduma verdiği desteği hatırlayacak olursak kendi siyasi tarihinde konu siyasi bütünleşme olunca “Yumuşak Avrupa şüpheciliği”nden iktidara gelince vazgeçtiği ve “Sert Avrupa şüphecî” politikaları hayata geçirmeye çalıştığı görülmüştür. Margaret Thatcher daha fazla siyasi bütünleşmenin neticesinde oluşacak Birlikten yana olmadığını iktidarda olduğu yıllarda her fırsatta dile getirmiştir.

³ Paul Taggart, “A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western Party Systems”, *European Journal of Political Research*, Cilt 33, 1998 ss. 363-388, s. 365.

⁴ Paul Taggart and Aleks Szczerbiak “The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States”, *Opposing Europe Research Network Working Paper*, No:6, 2002, s. 7.

⁵ a.g.e, s. 7

⁶ Ben Wellings, “Losing the Peace: Euroscepticism and the foundations of contemporary English nationalism”, *Nations and Nationalism*, Cilt 16, No 3, 2010, ss.488-505, s. 490.

Margaret Thatcher, İlk Brexit olan 1975 Referandumunda “Evet” kampanyası sırasında üzerinde Birleşik Krallık Bayrağı ile diğer AB üyesi ülkelerin bayraklarının bulunduğu elbisesi ile tarihi bir fotoğraf.

Birliğin o yıllardaki ana tartışma konusu olan Avrupa Para Sistemi ve Tek Pazar oluşturma sürecine İngiltere başından beri karşı çıkmıştır. Bu amaçla hazırlana Delors Raporu İngilizlerin kırmızıçizgisi denebilecek konular olan bağımsız bir Avrupa Merkez Bankası kurulmasını ve ortak para birimine geçişi sağlayacak bir programın hazırlanmasını öngörüyordu. Ancak dönemin İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher bu politikaların mantığına karşı olduğu gibi İngiltere’nin de çıkarına olmadığını düşünüyordu.

Thatcher 1980 yılında gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Dublin zirvesinde İngiltere’nin AB bütçesine yaptığı katkıda revizyona gidilmesini dile getirdi. Thatcher’in ısrarla bu konu üzerinde durması ilk meyvelerini 1984 yılı Haziran ayında gerçekleştirilen Fountainebleau Zirvesi’nde almıştır. BU zirvede dönemin 10 üye devleti (Almanya, Belçika, Danimarka, Fransa, İngiltere, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda ve Yunanistan) İngiltere’nin topluluk bütçesine yaptığı katkıda azaltmaya gidilmesi konusunda görüş birliğine varmıştır;

1985 yılında İngiltere’ye uygulanmaya başlanan düzeltme mekanizmasına göre dengesizlik İngiltere’nin AB harcamalarındaki payı ile toplam KDV ve Gayri Safi Milli Gelir (GSMG) katkısı arasındaki farka göre hesaplanmaktadır. Yüzde puan olarak bu fark Üye Devletlere tahsis edilen toplam AB harcamaları ile

çarpılmaktadır. İngiltere'ye bu bütçe dengesizliğinin %66'sı geri ödenmektedir. Düzeltme maliyetleri de diğer Üye Devletler tarafından AB GSMG'sindeki payları ölçüsünde yüklenilmektedir. Ancak Almanya, Hollanda, Avusturya ve İsveç bu şekilde hesaplanan payların dörtte birini öderken kalan kısım diğer üyelere dağıtılmaktadır.⁷

Görüldüğü gibi Thatcher AT'den istediğini almıştır. Thatcher söylemlerinde “Sert Avrupa Şüphencililiğini” savunur olsa da, 1970'lerdeki pozisyonuna dönerek İngiltere'nin Topluluk içinde kalmasını ve haklarını daha fazla şekilde elde etmesini sağlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında iş başına gelen İngiliz başbakanları arasında en az popülariteye sahip olduğu kamuoyu yoklamalarınca sabit olan Thatcher Falkland Savaşı'ndan galip çıkmasıyla birlikte toplumda desteğini artırmış ve bir anlamda milliyetçiliğini kanıtlayarak bazı politika değişikliklerine gidebilmek için gerekli hareket alanını kazanmıştı.⁸ İngiltere tarihinde Avrupa şüphencililiği açısından en kilit öneme sahip günlerden biri de Margaret Thatcher'ın 1988 yılında Bruges'da gerçekleştirdiği konuşmadır. Tarihe “The Bruges Speech” olarak geçen konuşma Avrupa şüphencilerinin halen referans adlıkları ve atıf yaptıkları bir konuşmadır. Thatcher'ın 20 Eylül 1988 tarihinde Bruges Avrupa Koleji Konuşmasında açıkça siyasi bütünleşme ve daha fazla derinleşmeye karşı oldukları dile getirerek Birleşik Krallık'ın alternatif Avrupa bakış açısını şöyle açıklamıştır;⁹

Daha yakın işbirliği, ne Brüksel'de bir güç merkezileşmesi, ne de kararların seçmen önünde sorumluluğu olmayan bürokratik bir aygıt tarafından alınmasını gerektirmektedir... Bizler, devleti, Brüksel'de yeni bir güç için mücadele eden süper Avrupa devletini oluşturarak eski sınırlarını Avrupa seviyesinde tekrar kurabilmesi için küçültmedik

Bu konuşmasından da anlaşılacağı üzere Thatcher Topluluğun federalizme gidebilecek her adımından rahatsızdır ve demokrasi açığı açısından meşruiyetini sorgulamaktadır. Avrupa Birliği'ne karşı negatif bir politika izleyen Thatcher, dış politikayı parti politikasının bir aracı

⁷ Orhan Elçi, *Avrupa Birliği Bütçesi Düzeltme Mekanizmaları*, T.C Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Özel Gündem, Mart 2014, s.7.

⁸ Nejat Doğan, “Dış Politika-İç Politika Etkileşimi Açısından Avrupa Bütünleşmesi: İngiltere Örneği”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 19,2002, ss. 17-34, s. 21.

⁹ Antonio E. Noriega, *The EU Principle of Subsidiarity and Its Critique*, Oxford, Oxford University Press, 2002. (Alıntılıyan Kaynak; Ayşe Yeniçay, *Avrupa Birliği'nde Yetki İkilemine Çözüm; Yerindelik İlkesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 21.

olarak kullanarak, bu şekilde İngiliz halkının dikkatini iç politikadan Birlik ile ilgili konulara çekmeye çalışmıştır.¹⁰ Bu dönemde artan neo-liberal trendin bir diğer temsilci ABD Başkanı Reagan olmuştur. Thatcher da bu dönemde Avrupa'dan ziyade dış politika önceliğini ABD olarak belirlemiş ve ABD ile ilişkileri süreklilik arz edecek şekilde geliştirmeye çalışmıştır.

Thatcher'den sonra iş başı yapan bir başka Muhafazakâr Partili John Major AB'ye karşı çok daha pozitif bir siyaseti tercih etmiş ve AB ile Birleşik Krallık ilişkilerini geliştirmiştir. John Major göreve geldiği dönemde Avrupa bütünleşme projesi de tarihi bir anlaşılmaya doğru ilerlerken, oluşacak yeni anlaşmanın müzakereleri gerçekleşmekteydi. Major 1991 yılında gerçekleştirilen Maastricht Zirvesi'nde oluşturulan İktisadi ve Mali Birlikte İngiltere'yi avantaj elde amacıyla korumuştur. Kısaca Major döneminde AB'ye şüpheli bakış egemenlik, siyasi bütünleşme gibi alanlarda katı denebilecek şekilde devam etse de teknik alanlarda kurulacak ilişkinin devamına ve Birleşik Krallık'ı Birlikten tamamen uzaklaştıracak adımlardan kaçınılmasına dikkat edilerek oluşturulmuştur.

John Major ardından uzun yıllar iktidara gelemeyen İşçi Partisi seçimlerde kazanan taraf olmuş ve Tony Blair Başbakan olarak ülkeyi 13 yıl yönetmiştir. İşçi Partisi döneminde parti içi tartışmaların büyükçe bir oranı da AB ile ilişkilerin nasıl olması gerektiği üzerine yapılan tartışmalar olmuştur. Euro'ya dahi olmaması süresince dönemin Maliye Bakanı Gordon Brown ve kabinenin diğer üyeleriyle yaşadığı sorunlar Blair'in Birlik içindeki gücünü ve etkisini azaltmıştır. AB bütünleşmesinin en önemli politikalarından olan ortak para birimi yani Euro'ya Birleşik Krallık'ın dahil olmaması Blair'in AB'de reform gerçekleştirme ya da savunma politikası konusunda liderlik koltuğuna oturamayacağını göstermiş, Parasal Birliğe dahil olmayan bir ülkenin Başbakanın bütünleşme aşamalarında ne kadar faydalı olabileceği tartışma konusu olmuştur.¹¹

1990'lı yıllar AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikalarını (ODGP) inşa etmeye çalıştığı bununla birlikte uluslararası krizlerin de yaşandığı bir dönem olmuştur. 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması'nın 2. Sütunu oluşturan Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın amacı dış politikada, insani müdahalelerde, dış yardımlar ve güvenlik vb. konularda tek bir pozisyon alıp, ortak hareket etmeyi hükümetlerarası seviyede tesis etmek amacındadır. Bu politikanın oluşmasındaki dönüm noktalarından olan ve 199 yılında başlayan

¹⁰ Didem Saygın ve Mehlika Özlem Ulan, "Ekonomi ve Siyaset Bağlamında İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri: Tarihsel Bir Analiz", *Güvenlik Stratejiler Dergisi*, Yıl 12, Sayı 23, 2016, ss 71-102, s. 81.

¹¹ a.g.e, s. 84.

St.Malo sürecini iki şekilde değerlendirmek mümkündür. Birincisi İngiltere'nin Avrupalılaşma sürecinde atmış olduğu büyük bir adım ikincisi ise bu adımın içinde yer alan aşırı Amerikancı tutumun sonunda İngiltere'yi yine AB'den uzaklaştırabileceği gerçeğidir. Bu tutumun İngiltere-AB ilişkilerinin geçmişi ve geleceğinde çok önemli bir yer teşkil ettiği ortadadır. St.Malo sürecini başlatan iki üye ülke İngiltere ve Fransa'nın BMGK üyesi olmaları ve sahip oldukları askeri güç ve nükleer kapasiteleri bu iki ülkeyi AB içinde güvenlik ve savunma politikalarında farklı bir yere koymaktadır. Ancak İngiltere ve Fransa'nın güvenlik politikaları anlayışları ve stratejileri birbirinden farklı bir perspektif içinde seyir etmiştir.

1990'ların ortalarında Balkanlarda yaşanan savaşlar ve siyasi istikrarsızlıklar kıtanın savunma ve güvenlik politikalarının sorgulanır hale gelmesine neden olmuştur. Avrupa Birliği'nin Avrupa'nın sorunlarına dış politika ve güvenlik politikası anlamında ortak ve hızlı adımlar atamaması bu sorunun çözümünün gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Kosova krizinin yaşanmasının ardından yukarıda bahsedilen sorunları çözebilmek adına İngiltere ve Fransa öncülüğünde St.Malo süreci başlamıştır. İngiltere'nin ABD yanlısı dış politika vizyonu ile Almanya'nın desteklediği AB'nin daha aktif dış politikaya sahip olması öncelikli vizyonu ve Fransa'nın NATO'dan bağımsız dış politika vizyonu o yılların ortak dış politika üretimi hususundaki bahsi geçen ülkelerin karşıt pozisyonlarıdır. St.Malo Zirvesi'nde alınan kararlar neticesinde ODGP şemsiyesi altında oluşturulacak Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) konusunda İngiltere ve Fransa mutabık kalmışlardır. İngiltere-AB ilişkileri açısından önemli yer tutan St.Malo Zirvesi ile Amsterdam ve Nice Antlaşmalarının müzakereleri ve imzalanması süreçlerinde Başbakan Blair'in Avrupalı bir yaklaşıma sahip olduğu görülmektedir.

Tony Blair'in savunma ve güvenlik politikalarında göstermiş olduğu Avrupalı tutum İngiltere'nin Birliğin en önem verdiği alanlardan ortak para politikasına katılmamış olmasından dolayı AB içerisinde edinmek istediği liderlik rolünün erozyona uğramış olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Ancak Avrupalılar için erozyona uğrayan İngiliz etkisi ve rolü St. Malo sürecinin ardından da toparlanamamıştır. 11 Eylül terör saldırıları De Gaulle'ün korkularını haklı çıkarmış ve İngiltere ABD Başkanı Bush'un "Terörle Savaş" konseptini desteklemiştir. Avrupa Birliği politikaları ve Avrupa şüpheciliğinin azaltılması konusunda önemli ilerlemeler kaydeden Blair'in siyasi kariyeri, olumlu sayılan tüm gelişmelere rağmen Irak Savaş ile gölgelenmiştir.¹² "Blairizm" özellikle Irak Savaşı'nın

¹² a.g.e, s. 88.

etkisiyle İşçi Partisine olan desteğin azalmasına ve Birleşik Krallık'ın Avrupa siyasetinden soyutlanmasına neden olmuştur.¹³

Dönemin İngiltere Başbakanı Tony Blair ile ABD Başkanı George W. Bush

Dış politika ve güvenlik politikaları bağlamında Brexit'i anlamak aslında konunun küresel siyaset kısmı açısından çok önemlidir. Tabi konu küresel siyaset olunca da İngiltere-AB-ABD ilişkileri Brexit açısından anahtar değerde olmaktadır. Ünlü Stratejist, Stratfor'un kurucusu ve önceki başkanı George Friedman İngiltere-AB-ABD ilişkileriyle ilgili olarak çok değerli tespitleri “Avrupa Krizi; Yaklaşan Avrupa Krizi ve Olası Savaşların Patlama Noktaları” adlı kitabında şu şekilde yapmaktadır,¹⁴

İngiltere'nin tehlikesi Avrupa Birliği'yle ilişkisinden değil, Avrupa'yı dengelemek için kullandığı şeyden geliyor: Birleşik Devletler. İngiltere bölgesel bir güç. Birleşik Devletler ise küresel. İngiltere Avrupa ile Birleşik Devletleri dengelerken Birleşik Devletler bölgelerle bir bütün olarak küresel

¹³ Ben Wellings, “Wider Still and Wider: English Nationalism, Euroscepticism and Anglosphere”, Winchester, 16 Mart 2016, Winchester Üniversitesi, İngiliz Kimliği ve Siyaseti Merkezi'nde gerçekleştirdiği konuşma, <http://www.winchester.ac.uk/research/attheuniversity/FacultiesofHumanitiesandSocialSciences/centre-for-english-identity-and-politics/Documents/Ben%20Wellings%20talk%20transcript%202016%20March%202016.pdf> (Erişim Tarihi: 4 Mart 2017)

¹⁴ George Friedman, *Avrupa Krizi; Yaklaşan Avrupa Krizi ve Olası Savaş'ın Patlama Noktaları*, çec. İrem Sağlamer, İstanbul, Pegasus, 2015, s. 312.

sistemi dengeliyor. Bu, İngiltere'nin Amerikan çatışmalarında sürekli olarak ikincil bir rol oynama ya da etkisini ve dolayısıyla dengesini kaybetme seçeneğiyle karşı karşıya kalması demek.

Friedman'ın analizinde Brexit tercihinin arkasında İngiliz siyasi tarihindeki Amerikan etkisi çok net şekilde ortaya konmaktadır. Brexit ile birlikte İngiltere dengesini kaybetmemek amacıyla tarihsel, kültürel, iktisadi, siyasi ve askeri şekilde bağlı olduğu günümüzün küresel gücü olan ABD'yi özellikle 2008 Ekonomik krizinin ardından büyük sorunlarla uğraşan AB'ye tercih etmiştir.

Tony Blair'den sonra yine bir İşçi Parti'li olan eski Maliye Bakanı Gordon Brown 27 Haziran 2007'de Başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Brown halefi Blair'den ziyade AB ile ilgili politikalarda daha kapsayıcı olmuş ve yoğunlukla iktisadi konulara odaklanmıştır. Irak Savaşı'ndan sonra uluslararası arenada yitirilen imajın restorasyonu için Brown hükümeti tek taraflı Atlantikçi bir tutumdan ziyade çok taraflı bir küresel politika benimsemiştir. Brown dönemi Dışişleri Bakanı David Miliband'ın bu politikanın benimsenmesinde katkısı büyüktür. David Miliband, Blair döneminin dış politika açısından en sık kullanılan argümanı olan Avrupa ile Amerika arasındaki “köprü” söylemini olumlu bulmadığını, Birleşik Krallık'ın küresel siyasetteki rolünün AB, Çin, Hindistan ve pek tabi ABD gibi güçlerle küresel sorunlara çözüm getirerek bir nevi “küresel merkez” (global hub) mümkün olduğunu dile getirerek bakanlığa geldikten sonraki ilk röportajında şunları söylemiştir;¹⁵

AB ile de egemenlik devri konusuna takılmadan daha yakın dış politika oluşturmamız. Artık dünya yeni bir dış politika mimarisi içerisinde. Küresel sistemde sadece devletler yer almıyor. Yeni kurumlar ve yeni sistemlere alışmalıyız. İklim değişikliği, çevre sorunları ve enerji güvenliği gibi alanlarda AB ile işbirliğine gitmeliyiz.

Tony Blair ve Gordon Brown ile birlikte 1990'ların ortasında çıkan ve kendini “Yeni Sol” olarak tanımlayan İngiliz İşçi Partisi iktidarı 6 Mayıs 2010 tarihinde Muhafazakar Parti'den David Cameron'un seçilmesiyle sona ermiştir.

¹⁵ Jame Blitz, Daniel Dombey ve Philip Stephans, “Miliband Sees Nation as “Global Hub” Financial Times, 9 Temmuz 2007, http://www.ft.com/cms/s/0/1c4e0f46-2df3-11dc-821c-0000779fd2ac.html?ft_site=falcon&desktop=true (Erişim Tarihi: 24 Şubat 2017)

Aslında “Avrupa” Birleşik Krallık siyasi tarihinin özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren cevaplanamamış en popüler sorusuydu. Önceki Başbakan David Ceron da bu tarihi soruya güncel sorunlar ve tartışmalar arasında yanıt bulma amacıyla Birleşik Krallık’ın AB üyeliğini referanduma sundu. Ne kadar öngörülü bir yanıt arama stratejisi olduğu tartışılır olsa da “demokrasinin beşiği” olarak nitelenen bir ülkede referandum gerçekleşti ve Birleşik Krallık çok az farkla da olsan AB’den ayrılma yönünde irade ortaya koydu. Fakat Birleşik Krallık için tarihi soruyu nihai olarak cevaplandırmak amacıyla gerçekleştirilen referandumun ardından sorular daha da çoğaldı.

David Cameron AB’nin küresel sorunlara yanıt verememesinin yanında ekonomik sıkıntılar, demokrasi açığı gibi kendi iç sorunlarına da çözüm getiremediğini düşünerek Birliğin ciddi bir reforma gitmesini savunmuştur. David Cameron hükümetinin 2008 ekonomik krizden iki yıl sonra iktidara gelmesi ve krizin oluşturduğu olumsuzluklarla artan işsizliğin ardından yükselen göç karşıtlığı ve göçün nedeni olarak görülen AB, Birleşik Krallık siyasetinin ana gündem maddesi olmuştur. Cameron da kendi siyasi pozisyonunu sağlama alabilme endişesi ile ihtiyaç duyduğu sağ oyları alabilmek için Birleşik Krallık’ın üyeliğini referanduma götüreceğini sıklıkla ifade etmiştir. Bu süreçte ise UKIP’e giden oylarını kazanabilmek adına göçmenlere İngiltere’ye gelmeden önce iş bulma zorunluluğu getirmesi aksi halde İngiliz vatandaşlarının faydalandığı yardımlardan yararlanamayacakları şekilde yeni düzenlemeler yaparak daha korumacı bir politika benimsemiştir.

BREXIT’in Ortaya Çıkış Hikâyesi

Birleşik Krallık ve AB birlikte 23 Temmuz 2016’da gerçekleştirilen referandumla birlikte öngörülemez bir döneme girmişlerdir. Birleşik Krallık 28 üyeli AB’nin 60 yıllık tarihinde Birlikten ayrılacak ilk ülke olacak. Her ne kadar Birleşik Krallık Avrupa Birliği’nden ayrılma kararı almış olsa da toplumda bölünmüş bir kamuoyu olduğu da dikkatle değerlendirilmesi gereken bir konudur. Referandum ayrılma yanlısı olanların %51.9, AB’de kalma yönünde oy kullananların ise % 48.1 oy almasıyla sonuçlandı. Böylece aşırı sağ ve yükselen popülizmin ilk kurbanı Birleşik Krallık olmuş oldu. 2008 Ekonomik krizinin yansımalarının başladığı 2010 yılından Brexit’in gerçekleştiği tarihe kadar geçen sürede -ki buna referandumun gerçekleştiği gün ve gecesi de dahil- akademisyenler, gazeteciler, siyasiler, araştırma şirketler Brexit’in gerçekleşeceğine çoğunlukla ihtimal vermiyorlardı. Brexit aslında hem Birleşik Krallık siyaseti için hem de Avrupa ve Dünya siyaseti için sürpriz oldu.

Brexit'in sonuçlarını analiz etme amacıyla yapılan çalışmalarda iktisadi, siyasi, sosyal, hukuksal yeni sorularla ve çok boyutlu tartışmalarla karşı karşıya geliyoruz. Bu soruların en önemli nedeni ise kuşkusuz AB'den ayrılma sürecinin daha önce yaşanmamış bir süreç olması ve daha da önemlisi Birleşik Krallık'ın AB'den ayrıldıktan sonraki uluslararası siyasi geleceğinin belirsizliğidir. Bu belirsizlikle Birleşik Krallık siyasetinde, AB-İngiltere, AB-NATO, Birleşik Krallık-ABD, İngiltere'nin ticari ilişkilerinde ve daha birçok alanda karşılaşılacaktır.

İlerideki bölümlerde değineceğimiz gibi aslında Birleşik Krallık-AB ilişkilerinin tarihi Brexit kararının nasıl ortaya çıktığının kimi cevaplarını barındırmaktadır. Ancak 2008 yılında Lehman Brothers'ın batış hikâyesiyle ve ABD'de başlayan krizin başta Avrupa olmak üzere dünyanın birçok bölgesindeki iktisadi düzeni olumsuz etkilemesi ile ardından gelen siyasi atmosfer aslında Brexit'in tohumlarının atıldığı dönemdir.

Brexit aslında sadece İngiliz, İskoç ya da İrlandalıların tartıştığı bir durum değildir. Konu başta AB devletleri, üye olmayan Avrupalı devletler, AB kurumları, ABD gibi İngiltere'nin tarihi müttefiki gibi ülkelerde sıkça tartışıldı ve akademik-politik tartışmaların konusu oldu. Hatta Türkiye-AB bütünleşmesinin “Gümrük Birliği” boyutuyla Brexit sonrası Birleşik Krallık-AB ilişkileri de ülkemizde ilgililer tarafından sıkça tartışılmaktadır. Tabi tartışmanın bu denli geniş olmasının nedeniyse Brexit'in uluslararası sisteme getireceği siyasi, iktisadi ve güvenlik sonuçlarının maliyetli sonuçlar olacak olmasıdır.

Birleşik Krallık'ın Brexit kararı neticesinde başta Birleşik Krallık ve AB olmak üzere tüm dünyanın cevabını aradığı yeni sorular ortaya çıkmıştır. Bu soruların en başında cevabı aranılan soru ise “Halk 23 Haziran'da gerçekleştirilen referandumda niçin % 52 oranında ayrılma yönünde oy kullandı?” sorusudur. Aslında sorunun cevabı İngiltere'nin AB'ye ne kadar katıldığıyla doğru orantılıdır. Ayrıca kimi çevreler için Brexit sürpriz olarak değerlendirilmemektedir. Kuşkusuz sonucun sürpriz olarak değerlendirebileceğimiz yanları olsa da Birleşik Krallık yakın siyasi tarihine baktığımızda aslında çok da sürpriz olmayan bir sonuç olduğu değerlendirilmesini yapabilmek mümkündür. Britanyalı siyaset yapıcılar uzunca yıllar Avrupalı fikirlerden ustaca kendileri sakınmışlardır. Hatta Birleşik Krallık siyasi tarihinin en Avrupalı politikacılarından Tony Blair dahi kendisini “Avrupa karşıtlığına karşı”

bir siyasetçi olarak tasvir etmiştir ki Britanya halkına karşı açıkça Avrupacı bir siyasetçi figürü çizmek istememiştir.¹⁶

David Cameron'un Referandum Kararı ve Sonuçları

Birleşik Krallık içerisindeki Avrupa yanlısı siyasi gruplar çok az sayıdadırlar ve ana akım siyasette de kendilerine fazlaca yer edindiklerini söylemek güçtür. Bunun aksine Avrupa karşıtı gruplar her ne kadar “karşıtlıklarının” seviyesi farklı da olsa sayıları, kaynakları ve ömürleri Brexit öncesi ve sonrasında artış göstermiştir. 2008 Ekonomik krizinin getirdiği sonuçlarla AB’den ayrılma tercihini arasında mutlak bir ilişki vardır. Birleşik Krallık genelinde kentsel olmayan bölgelerde yaşayan seçmenler, düşük yetenek gerektiren işlerde çalışan mavi yakalı seçmenler çoğunlukla birlikten ayrılma yönünde oy kullanmışlardır. Kentsel olmayan bölgelerde yaşayan alt gelir grubuna dâhil demenin mümkün olduğu ve ayrılma yönünde tercihte bulunan seçmenler kendilerini çoğunlukla UKIP’in yanında gösterdiler. UKIP muhafazakâr seçmenlerin oyunu almakta başarılı olduğu gibi ekonomik krizden muzdarip endüstrileşmemiş bölgelerde yaşayanları da kendine çekme başarısı gösterdi.¹⁷ Ne yazık ki Londra merkezli İngiliz siyasi elitleri bu gerçekliğin farkında varamadılar.

Başbakan David Cameron da bunun farkında olamayan siyasi elitlerden biriydi. Bu gerçeklikten uzak şekilde David Cameron’un Birleşik Krallık’ın üyeliğini yeniden müzakere etmek istemesiyle başlayan süreç, Cameron’un bir önceki seçimleri kazanabilmesi için sağ oylara göz dikmesiyle hız kazandı. Sağ oylara duyulan ihtiyaç doğrultusunda öngörüsüz şekilde Birleşik Krallık’ın üyeliğini referanduma götüreceği sözünü verdi. David Cameron’un seçimi doğru hesaplanmamış ve 40 yıllık üyeliğin ardından ülkesini belirsizliğe sokan bir seçimdi. Başbakan Cameron’un aldığı referandum kararı riskli bir karardı ve diğer üye devletlere danışılmamış ama AB’nin geleceğini etkileyecek çok ciddi bir adımdı. Tabi burada değinmekte yarar var ki Brüksel de Cameron’un referandumu kaybedeceğini öngörememiştir. Birleşik Krallık-AB ilişkilerini reforme ederek daha sağlıklı bir yapıya büründürme iddiası ile yola çıkan Cameron’ın kararı neticesinde Birleşik Krallık, AB’den ayrılacaktır.

Referandum sonuçlarının açıklanmaya başladığı 24 Haziran sabahına uyanırken Dünya Soğuk Savaş’ın sonra ermesi ve Sovyetler Birliği’nin dağılmasından bu yana

¹⁶ Brendon Donnelly, “The Euro and British Politics”, *European Policy Brief*, No15, Londra, Eylül 2005.

¹⁷ Matthew Goodwin ve Caitlin Milazzo, *UKIP: Inside the Campaign to Redraw the Map of British Politics*, Oxford, Oxford University Press, 2015, s. 68.

uluslararası bir gelişmenin sonuçları ve etki alanın bu kadar öngörülemez olduğu bir durumu yakın tarihte yaşamamıştır. Birlikten ayrılma kampanyasının kazanması aslında dünyadaki populüst, aşırı sağ retorik barındıran, otoriter siyasetin ilk modern zaferi oldu. David Cameron'un kendi koltuğunu sağlama almak için seçtiği referandum stratejisi siyasetin marjinalleşmesi riskini içinde barındırıyordu ki bu marjinalleşme sonucunda referandumdan ayrılık kararı çıktı.

Ayrılıktan yana olan kampanya ve referandumun sonucu bu marjinallik içinde oluştu. Birleşik Krallık'ın ve AB'nin dağılmasına yol açabilecek bu sonuç nedeniyle David Cameron aldığı Brexit referandum kararıyla savaş sonrası Avrupa'da en büyük hatayı yapmış başbakan olarak tarihe geçebilecektir. İki yıl önce referanduma giden ve Krallıkta kalmaya karar vermiş İskoçları ikna eden ana argümanın AB üyeliği olduğunu hatırlamakta fayda var. Bu yüzden yakın zamanda bizleri İskoçya'nın bağımsızlığının oylanacağı bir referandumun gerçekleşmesi ihtimaller dahilindedir.¹⁸

David Cameron'un 24 Haziran 2016'da istifa ederek görevi bırakacağı açıkladı.

¹⁸ "İskoçya'dan bağımsızlık referandumu için Londra'ya mektup", BBC, 30 Mart 2017, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39446521> (Erişim Tarihi: 3 Nisan 2017)

Referandum Kapmanya Süreci ve Siyasi Liderlerin Brexit'e Karşı Pozisyonları

Artan göçmen nüfusu ve İngiliz milliyetçiliği referanduma giden süreçte çok önemli bir yer tutmuştur ve referandumun sonucunu doğrudan etkilemiştir. 2004 Büyük Genişlemesinden sonra hızla artan göçmen nüfusu konunun Birleşik Krallık siyasi gündeminde sıkça yer edinmesine neden olmaktadır. Bu tartışmaların çoğuna da hâkim olan atmosfer ise Avrupa şüpheciliğinin kökenlerinin sağlam olduğu ülkede AB karşıtlığı üzerinde şekillenmiştir. UKIP gibi göçmen karşıtı siyaseti savunan parti ve gruplar 2014 yılından itibaren seslerini iyice duyurmaya başladılar. Avrupa şüpheciliği yukarıda bahsedilen ve konunun devamında bahsedilecek nedenlerle birlikte kolaylıkla Avrupa karşıtlığına dönüşmüştür. UKIP de bu gerçekliğin farkında olarak siyasi pozisyonunu konumlandırmıştır. Bu konumlandırmayla birlikte UKIP siyasi propagandasını göçmen karşıtlığı üzerine kurarak, konuyu da “göçmenler işlerinizi elinizden alıyor” algısı ile suni şekilde abartmıştır. Fakat referandum sonuçları analiz edildiğinde daha çok göç alan bölgelerde UKIP’e olan desteğin azaldığı ortaya çıkmaktadır.¹⁹

Çıkan sonuçlara göre göçmenlerle yaşamayı tecrübe etmiş bölgelerde yaşayan halkların göçmenliğe daha hoşgörülü bakabildikleri anlaşılmaktadır. Fakat dikkate değer şekilde “ayrılık” kampanyasına destek oyları çıkan Londra ve Manchester gibi kentler -ki göçmenliğin uzunca süredir kaderleri olan şehirler- Nigel Farage ve Boris Johnson gibi siyasilerin başı çektiği kampanyanın başarısını ortaya koymaktadır.

¹⁹ Chris Green, "Mapping the Brexit Vote", University of Oxford, 7 Mart 2017, <http://www.ox.ac.uk/news-and-events/oxford-and-brexit/brexit-analysis/mapping-brexit-vote>, (Erişim Tarihi: 4 Nisan 2017)

Referandumun seyrini değiştiren ve “Ayrılık” kampanyasının en önemli kişisi olan Nigel Farage’in yaşanan g ve mltesi sorunu için AB’yi suçladığı ünlü fotoğrafı.

Muhafazakrların da sağ oyları alabilmek adında yaptıkları göçmenliği azaltma amaçlı söylemleri aslında ayrılma yanlısı kampanyaya ve UKIP’e yaramıştır. “Ayrılık” kampanyasının ana teması olan AB yesi kalınarak doğru göçmen politikası oluşturulamayacağı, bunun neticesinde de göçmenler yüzünden oluşan ucuz iş gc yeni göçmen politikaları ile sona erecek ve gelirlerin artacağı algısı tabir-i caiz ise seçmen tarafından başarıyla satın alınmış ve oyların hayır yönünde artmasını sağlamıştır. Brexit kampanyasını yürütenler AB yüzünden Birleşik Krallık’ın egemenliğini kaybettiğini, AB bürokratlarına boyun eğdiğini, sosyal sorumluluklar yüklendiğini, g gibi meselelerde ülkenin istediği gibi hareket edemediğini yönünde seçmenin % 52’sini ikna etmişlerdir. Ekonomik rakamları çarpıtmanın zorluğundan dolayı Brexit kampanyası “egemenlik” ve “göçmenler” üzerinden algı yönetimine daha fazla ağırlık vermişlerdir. Aslında göçmenler üzerinden yapılan siyasi algı yönetimin de gerçeklikle bir ilgisi yoktur. Birleşik Krallık’ın tüm AB dışından aldığı gc azaltmak için gerçekleştirdiği tüm kısıtlamalara rağmen AB dışından aldığı g AB içinden aldığı gten fazlaydı. Fakat buna rağmen kampanya AB yeliğinin gce neden olduğu şekilde yanlış bir veri üzerine bilinçli bir şekilde inşa edildi. UKIP’in diğer

argümanları ise göçmenlerin eğitim ve sağlık sistemine çok fazla yük getirmesinden dolayı yaşanan aksaklıklardan Büyük Britanyalıların zarar gördüğü yönünde idi.²⁰

UKIP Lideri Nigel Farage ile birlikte AB'den ayrılma kampanyasının bir diğer sembol ismi ise eski Londra Belediye Başkanı Boris Johnson oldu. Johnson'un kampanyaya katkısı daha çok "egemenlik" ve "bütçe" üzerinde oldu. Johnson'ın "Bizim Paramız, Bizim Ekonomimiz, Bizim Sınırlarımız, Bizim Güvenliğimiz ve Bizim Vergilerimiz: Kontrolü Geri Alalım" şeklinde maddelere ayırdığı kampanyada alt başlıklarla belirlediği sorunların asıl kaynağının kontrolün Brüksel'deki seçilmemiş bürokratlara-teknokratlara verilmesidir.²¹

Boris Johnson kampanyasının ana sloganı önünde

İşçi Partisi ise Jeremy Corbyn liderliğinde Birleşik Krallık'ın AB içinde kalmasını savunmuştur ki Corbyn aslında AB karşıtı bir siyasetçidir ve kendi partisinin tutumu dışında parlamentoda yüzlerce kez oy kullanmıştır. Londra Belediye Başkanı Sadıq Khan gibi sol görüşlü siyasetçiler de AB içinde kalınması gerektiği dile getirmişlerdir.

²⁰ Tim Oliver, "Fifty Shades of Brexit: Britain's EU Referendum and It's Implications for Europe and Britain", *The International Spectator*, Cilt 52, No 1, 2017, ss. 1-11, s. 3.

²¹ "EU referendum: Boris Johnson claims elites 'want to remain in Europe to keep hold of power'", *Independent*, 25 Nisan 2016, <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/eu-referendum-boris-johnson-claims-elites-want-to-remain-in-europe-to-keep-hold-of-power-a6999306.html> (Erişim Tarihi: 8 Nisan 2017)

Jeremy Corbyn AB’de kalınmasının nedenlerini anlatırken

Maliye Bakanı George Osborne da Birlikte kalınması yönünde yoğun kampanya faaliyetlerinde bulunan bir diğer siyasetçidir. Bu siyasetçilerin ortak noktası ise AB’nin değişmesinin elzem olduğunu savunan ancak bu değişimi Birleşik Krallık’ın çıkarları doğrultusunda Birlikte kalınması durumunda sağlanabileceği dile getirmeleridir.

Mali konular ise Brexit süresince sıkça tartışılmış konulardır. Birleşik Krallık’ın AB bütçesine yapmış olduğu net katkı 2008 yılında 2.7 milyar dolar iken bu rakam 2014 11.3 milyar dolara ulaşmıştır. Bu paranın Brüksel’e gitmesinden ziyade Birleşik Krallık’ın önceliklerine göre harcanmasının gerekliliği de Brexit süresince en çok gündeme gelen konulardan biri olmuştur. Ayrıca Ortak Para Politikasına dâhil olmamış Birleşik Krallık’ın, Brüksel’in finansal süreçlerdeki karar alma mekanizmalarında yeterince temsil edilmemesinin adil olmayan dezavantajların yaşanmasına neden olduğu “Ayrılma” yanlıları tarafından sıkça dile getirilmiştir. Kuşkusuz referandum süresince ekonomik tartışmalarda galip ayrılan taraf çoğunlukla “Ayrılık” kampanyası olmuştur.

Sonuçta Birleşik Krallık zaten tam olarak girmedeği Birlikten ayrılığını isteyen bir referandum gerçekleştirildi. Referandum’dan çıkan AB’den ayrılma kararı sonrasındaki gelecek senaryolarında sıkça atıf yapılan Norveç-AB ilişki modelinden dahi daha fazla dışarıda konumlanmıştı Birleşik Krallık’ın üyeliği. Norveç AB’nin dışında olmasına rağmen AB hukukunun ve politikalarının neredeyse % 75’ini uygulamış, Schengen alanına dâhil olmuş ve sonucunda gün geçtikçe daha fazla Avrupalı olmuştur. Norveç’in kişi başına düşen

AB bütçesine katkısı Birleşik Krallık'dan daha fazladır. Norveç'in aksine Birliğe üye olmasına rağmen İngiliz milliyetçiliği -ki temel olarak egemenliğin korunmasına bağlıdır- konu Birleşik Krallık-AB ilişkileri olunca tarihin tüm dönemlerinde kendini en ağır şekilde göstermiş ve Birleşik Krallık'ın bir ayağını hep Birliğin dışında tutmuştur. İmparatorluk sonrası dönemde Birleşik Krallık ile genel anlamda Avrupa, özel olarak da AB'nin ilişkisi çok karmaşık şekilde oluşmuş ve gelişmiştir. Bu anlamda günümüz Birleşik Krallık-AB ilişkisinin karmaşıklığı yeni bir durum değildir. İngilizler Avrupa'nın bir parçası olsalar da mesafelerini kararlı şekilde korumuşlardır. Bu korunma isteğinin nedenleri arasında en önemli unsur kuşkusuz stratejik nedenler ile İngiliz milliyetçiliğidir. Ancak bu milliyetçilik yapısının sömürge mirasını da göz önüne alarak çok stratejik düşünebilme yeteneğine sahip olduğunu düşündüğümüzde aslında İngiltere'deki Avrupa karşıtlığının büyükçe nedeni stratejik çıkarlar ya da endişelerdir.

Birleşik Krallık'ın 19. yüzyıldaki siyasi, ekonomik ve sosyal gücünde olmadığı ortadadır. 20.yüzyılın ikinci yarısı itibari ile stratejik etki ve üstünlük Atlantik'in diğer yakasına doğru geçmiştir. Ayrıca Avrupa'daki gelişmeleri yönetecek kapasite artık Birleşik Krallık açısından mevcut değildir. Avrupa'nın içinde bulunduğu sorunlara ek olarak bu kapasite yoksunluğunu da eklediğimizde Brexit'in sahip olduğu belirsizliğin içinde tarihsel ve stratejik bir mantık da tümünden yok değildir. Ancak Birleşik Krallık'ın kapasite noksanlığını telafi edebilmek için ABD ile kurguladığı ilişkinin boyutu AB için daha büyük bir sorun olarak görülmektedir.

Oyların nüfus içindeki dağılımına baktığımızda genç nüfusun yaşacağı bir geleceğe verdikleri “ayrılma” oyunu yaşlı nüfus karar vermiştir. Ancak bu “ayrılma” süreci bugünden yarına olacak bir durum da değildir. Birlikten ayrılma durumu Lizbon Antlaşması'yla olası hale gelmiştir. Lizbon Antlaşmasının 50. Maddesine göre;²²

Her üye devlet, kendi anayasal kurallarına uygun olarak Birlik'ten çekilmeye karar verebilir. Çekilme kararı alan üye devlet, niyetini Avrupa Birliği Zirvesi'ne bildirir. Birlik, söz konusu devletle, Avrupa Birliği Zirvesi tarafından belirlenen yönlendirici ilkeler ışığında, bu devletin Birlik ile gelecekteki ilişkisinin çerçevesini dikkate alarak, çekilmeye ilişkin kuralları belirleyen bir anlaşmayı

²² *Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma*, Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası, <http://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> (Erişim Tarihi: 12 Mart 2017)

müzakere eder ve akdeder. Bu anlaşma, Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 218. maddesinin 3. paragrafına uygun olarak müzakere edilir. Anlaşma, Birlik adına, Avrupa Parlamentosu'nun muvafakatini aldıktan sonra, nitelikli çoğunlukla hareket eden Konsey tarafından akdedilir.

Bu noktada değinmek gerekir ki hem AB tarafı hem de Cameron'un ardından göreve gelen Theresa May hükümeti Brexit'in ardında kararlı şekilde durmaktadır. Her ne kadar Birleşik Krallık kamuoyunda Brexit'ten nasıl dönülebileceği üzerine tartışmalar yaşanmış olsa da hükümet bu konuda kararlı adımlar atmıştır. Hatta Başbakan Theresa May ile Dışişleri Bakanı Boris Johnson defalarca "Brexit, Brexit demektir" diyerek konuyu özetlemişlerdir.²³ Ancak çıkan sonucun birbirine çok yakın olması sürecin gecikmesine neden olmuştur.

Theresa May Hükümeti ve Brexit'i Yönetme Stratejisi

Theresa May ve hükümeti çıkan sonucun Lizbon Antlaşması'nın 50. maddesi uyarınca ayrılık müzakerelerin başlanması için yeterli bulmaktaydı. May'in müzakerelere hızlıca başlamasının nedenlerinden biri ve belki de en önemlisi konunun diğer tarafı olan AB'nin katı tutumudur. Brüksel Birlikten ayrılmak isteyen bir ülkenin hızlıca müzakereleri bitirmesi yönünde çok ciddi açıklamalarda bulunmuştur. Bu ciddiyetin farkına zaman geçtikçe varan May sandıkta sakladığı kartları pazarlık masasına hızlıca koymuştur.²⁴ Theresa May 17 Ocak tarihinde 12 maddelik stratejisini Londra'da yaptığı bir konuşmada duyurmuştur. Bu 12 madde şu şekildedir:²⁵

- 1- Açıklık,
- 2- İngiltere yasaları üzerinde kontrol
- 3- Birleşik Krallık'ın birliğini güçlendirmek
- 4- İrlanda ile ortak seyahat alanını korumak
- 5- Göçü kontrol altına almak

²³ "What 'Brexit Means Brexit' Means," The Atlantic, 17 Ocak 2017, <https://www.theatlantic.com/news/archive/2017/01/theresa-may-brexit/513314/>, (17 Nisan 2017)

²⁴ Ian Bremmer, "Britain's Theresa May is All-in on Brexit with Lousy Cards", TIME, Şubat 2017, s. 8

²⁵ "İngiltere Başbakanı May, Brexit Stratejisini Açıkladı", BBC Türkçe, 17 Ocak 2017, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38648985>, (Erişim Tarihi: 24 Mart 2017)

- 6- İngiltere'deki AB vatandaşları ve AB'deki İngiltere vatandaşlarının haklarını korumak
- 7- Çalışanların haklarını korumak
- 8- Avrupa piyasalarıyla ortak ticaret
- 9- Diğer ülkelerle yeni ticaret anlaşmaları
- 10- Bilim ve icat için en iyi yer olma hedefi
- 11- Suça ve terörizme karşı ortak mücadele
- 12- Yumuşak ve düzenli bir Brexit

May aynı konuşmasında Brexit ile beraber İngiltere'nin 'büyük ve küresel bir ticaret ulusuna' dönüşeceğini, bunun için İngiltere'nin Brezilya, Çin, Avustralya ve Körfez ülkeleri gibi diğer ticaret ortaklarıyla yeni anlaşmalar yapacağını duyurmuştur.²⁶ Theresa May Brexit stratejisini açıkladıktan 10 gün sonra Birleşik Krallık'ın AB'den ayrıldıktan sonraki dönemde ABD ile yapacağı ticaret antlaşmasını görüşmek için 27 Ocak'ta ABD Başkanı Trump'ı ziyaret etmiştir. Tabi akılda tutmakta fayda var ki Başbakan May ayrılık müzakerelerinin de 31 Martta başlatacağını da duyurmuş idi. Ancak Yüksek Mahkeme yürütmenin yasamanın onayını almadan bu müzakereleri gerçekleştiremeyeceği yönünde karar aldı.

Kararın gerekçesi ise AB'den ayrılmanın ülke iç hukukunda köklü değişiklikler getireceği ve bu değişikliklerin yasama organının onayı olmadan yapılamayacağını ancak yasama yani parlamentonun bu yönde verebileceği bir yetkilendirmeye bu müzakerelere başlanabileceğidir. Yüksek Mahkeme'nin aldığı bu karar neticesinde söz konusu olan yetkilendirme öncelikle Avam Kamarası'ndan sonrasında ise Lordlar Kamarası'ndan geçti. Başbakan May'in 28 Mart 2017'de imzaladığı Lizbon Antlaşması'nın 50.maddesinin resmen işletilmesini talep eden mektup Avrupa Birliği Konseyi Başkanı Donald Tusk'a 29 Mart 2017'de iletildi. Böylece müzakerelerin 19 Haziran 2017'de başlamasının önü açılmış oldu.

²⁶ "Theresa May says a post-Brexit UK will be a global trade leader", Skynews, 19 Ocak 2017, <http://news.sky.com/story/theresa-may-says-a-post-brexit-uk-will-be-a-global-free-trade-leader-10734299> (Erişim Tarihi: 24 Mart 2017)

Theresa May Lizbon Antlaşması'nın 50.maddesinin resmen işletilmesi talebini içeren mektubu 28 Mart 2017'de imzaladı.

Birleşik Krallık'ın resmi talebinin ardından Avrupa Birliği Konseyi Başkanı Tusk 31 Mart 2017 tarihinde gerçekleştirdiği Malta ziyareti sırasında AB'nin müzakere önceliklerini açıkladı. Lizbon Antlaşmasının müzakereler için iki yıl süre verdiği ve hızlı hareket edilmesinin gerekliliğini hatırlatan Tusk müzakere önceliklerini de şu şekilde sıraladı;²⁷

- 1- Birleşik Krallık'da yaşayan AB vatandaşlarının haklarının tam olarak korunması ve ayrımcılığa maruz kalmamalarıdır
- 2- Brexit'in ardından AB kanunlarının Birleşik Krallık'da uygulanmayacağından dolayı AB'li işletmeler için yasal boşlukların oluşmamalıdır
- 3- AB tarafı Birleşik Krallık'ın Birliğe olan tüm taahhütlerini yerine getirdiğinden emin olmalıdır
- 4- Kuzey İrlanda ve İrlanda arasındaki muhtemel sorunlara esnek ve yaratıcı çözümler aranmalıdır.

²⁷ “AB Brexit Müzakerelerinde Önceliklerini Açıkladı” , NTV, 31. Mart 2017, http://www.ntv.com.tr/dunya/ab-brexit-muzakerelerinde-onceliklerini-acikladi,_5P6sXjIVEWrmsPStRInsg?_ref=infinite, (Erişim tarihi, 4 Nisan 2017)

Avrupa Parlamentosu'nun 133'e karşılık 516 "Evet" oyuyla kabul ettiği Brexit tasarısı yukarıdaki 3.maddede açıklanan taahhütlerin yer aldığı ve ağır yükümlülükleri (yaklaşık 60 milyar Euro) içermesi nedeniyle Brexit yanlılarını hiç mutlu etmedi. Ufak çaplı bir şok ve krize neden olan tasarının oylanmasının ardından tansiyonun düşürülmesi için Donald Tusk İngiltere'ye resmi ziyarette bulunmuştur.

27 Üye devlet Birlikten ayrılmanın bir faturası olacağını düşünmektedir. Bu nedenle Avrupa'nın önümüzdeki iki yılı çok karmaşık ve zorlu olacaktır. Brexit müzakerelerinin AB tarafında 27 üye ülke, Avrupa Birliği kurumları ve Avrupa Adalet Divanı ile birlikte Norveç ve İsviçre gibi AB üyesi olmayıp AB'nin birçok politikasında yer alan ülkeler yer almaktadır. Tüm bunlar dikkate alındığında Brexit müzakereleri sonunda ortaya çıkacak anlaşmanın üye ülkelerin iç hukuk yollarına göre onaylanacak olması, sonucun üye ülkelerin çıkarlarına ya da seçim dönemlerindeki kamuoyu değişkenliklerinin etkisiyle veto ile karşılaşmayacağını garantisi yoktur.²⁸ Bu nedenle müzakerelerin niteliği ve sürecin ilerleyiş şekli birçok farklı dinamiğin dikkatlice değerlendirileceği, özellikle de ticaret antlaşmalarının karmaşıklığı ve bolca zamana ihtiyaç duyacağı düşünülürse Brexit müzakereleri acılı ve uzun bir süreç olacaktır. Örneğin Birleşik Krallık'ta üretim yapan ve fabrikaları bulunan BMW, Ford, Toyota, Vauxhall, Nissan, Bombardier şirketleri çalışanları arasında AB vatandaşı sayıları yaklaşık olarak ve bu şirketler üretimlerini büyük oranda AB pazarına satmaktadırlar. Üretimlerinin Vauxhall ile Toyota yaklaşık % 75'ini, BMW % 55, Ford ve Nissan % 50'sini AB pazarı için yapmaktadırlar.²⁹ Otomotiv sektörüne ek olarak çeşitli holdingler, finans sektörü, yiyecek-içecek, havacılık ve kimya gibi çok farklı alanlarda 2.3 milyon AB vatandaşı çalışmaktadır.³⁰ Müzakerelerin yapısının netleşmesi için yapılan görüşmelerde AB tarafı Birleşik Krallık'ta çalışan AB vatandaşlarının haklarının korunması üzerinde ısrarla durmaktadır.

Birleşik Krallık'ın Brexit Bakanı David Davis ile AB Komiyonu Brexit Başmüzakerecisi Michel Barnier arasında 19 Haziran 2017'de başlayan müzakereler üç ana başlık olan Birleşik Krallık'taki "geri çekilme, ilişkilerin geleceği ve geçiş dönemi"

²⁸ Oliver, a.g.e s. 7.

²⁹ Andre Tartar, Samuel Dodge and Jeremy Scott Diomand, Pain or Promise: Where Brexit Matters Most, Bloomberg, 15 Haziran 2017, https://www.bloomberg.com/graphics/2017-brexiteffect-on-industry/?utm_content=brexit&utm_campaign=socialflow-organic&utm_source=twitter&utm_medium=social&cmpid%3D=socialflow-facebook-brexite (Erişim Tarihi: 16 Haziran 2017)

³⁰ "Three Million EU Citizens in the UK", Full Fact, 25 Mayıs 2017, <https://fullfact.org/immigration/eu-migration-and-uk/> (Erişim Tarihi: 13 Haziran 2017)

aşamalarında gerçekleşmesi planlanmaktadır.³¹ Müzakerelere başlayan tarafların ilk aşamada mutabık kaldığı AB tarafının yol haritasına uygun şekilde müzakerelere devam edilecek olması İngiliz medyasında David Davis üzerine eleştirilerin yükselmesine neden oldu. Müzakerelerde AB'nin sıraya koyduğu zaman ve çerçevede ilerlenecek olması Birleşik Krallık'ta süreç üzerindeki endişeleri arttırmıştır.

8 Haziran 2017 Erken Genel Seçimi ve Sonuçları

Müzakerelerin sonunda ortaya çıkacak anlaşma sadece Avrupa siyasetinin değil dünya siyasetinin de dengelerini değiştirebilecektir. Bu kadar kritik öneme sahip müzakereleri yürütecek liderin Theresa May oluyor olması ancak May'ın David Cameron'un ardından seçilmeden göreve başlaması nedeniyle meşruiyet tartışmalarının oluşmasına sebebiyet vermiş, Theresa May de müzakerelerde elini güçlendirmek adına erken seçim kararı almıştır. 8 Haziran 2017 tarihinde erken seçime giden ülkede parti liderlerinin seçim öncesi pozisyonları ve vaatleri şu şekilde idi;

- Theresa May (Muhafazakâr Parti): AB ile yapılan müzakerelerin ardından İngiltere'nin üyeliğe özgü serbest dolaşımdan, ortak pazardan ve gümrük birliği gibi bütünleşme öğelerinden tamamen vazgeçmesini sağlayacak “sert Brexit” yanlısıdır. Ekonomik istikrarı korumak ve göçmen sayısını yılda 100 binin altına indirmeyi hedeflemesi en büyük vaatleri arasında idi.
- Jeremy Corbyn (İşçi Partisi): Referandum ile halkın göstermiş olduğu iradeye olan saygısını açıklamış olsa da parti içi muhalefeti AB'de kalınmasından yanadır. Corbyn'in vaatleri arasında en büyük yeri başta demiryollarında olmak üzere çeşitli kamulaştırmalar yer almaktadır. Asgari ücreti saatte 10 pounda yükseltmek ve sosyal konutlar inşa etmek diğer vaatleri arasında idi.
- Tim Farron (Liberal Demokrat Parti): Brexit'in sürecinin daha esnek şekilde yürütülmesi, ortak pazar ve serbest dolaşım gibi alanlar da Avrupa ile ilişkilerin sürdürülmesini destekleyen “yumuşak Brexit” yanlısıdır. Ayrıca müzakerelerin ardından oluşacak anlaşmanın da referanduma götürülmesinden yanadır. Brexit yanlıları tarafından sıkça eleştirilen sağlık sistemine ek olarak 8 milyar pound ayıracak olması ise en büyük vaatleri arasında yer almaktaydı.

³¹ "Brexit görüşmeleri İngiltere'deki siyasi sıkıntıların gölgesinde başladı" BBC Türkçe, 19 Haziran 2017, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40322897>, (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2017)

- Nicola Sturgeon (İskoç Ulusal Partisi): “Yumuşak Brexit” yanlısı olmakla beraber desteklediği yeni bir bağımsızlık referandumu ve sonrasında İskoçya’nın AB’ye yeniden üyelik için başvurmasından yanadır. Süreç içerisinde merkezi hükümetin bölgesel hükümete daha çok yetki vermesinin sağlanması ile ücretsiz sağlık hizmetleri Sturgeon’un en önemli vaatleri arasındaydı.

Birleşik Krallık’ta 8 Haziran’da gerçekleştirilen ve % 69 katılım oranının sağlandığı erken genel seçimler Başbakan Theresa May’in liderliğindeki Muhafazakar Parti’nin parlamentodaki sandalye sayısının azalmasıyla sonuçlanmış ve Muhafazakar Parti Avam Kamarası’ndaki çoğunluğunu kaybetmiştir. Partisine bir önceki seçime göre 29 milletvekili kazandıran Jeremy Corbyn ve İşçi Partisi seçimin en dikkat çekici sonucunu elde etmiştir. Krallıktan ayrılma yanlısı olan Nicola Sturgeon liderliğindeki İskoç Ulusal Partisi bir önceki seçime göre 21 sandalye kaybetmiştir. Tim Farron liderliğindeki Liberal Parti ise 8 olan milletvekili sayısını 8’den 12’ye yükseltmesine rağmen seçimlerin ardından Tim Farron parti başkanlığından istifa edeceğini duyurmuştur.

Başbakan Theresa May Brexit müzakereleri açısından hem iç siyasette hem de dış siyasette daha güçlü olabilmek ve “Sert Brexit” yanlısı politikalarını müzakere sürecinde gerçekleştirebilmek adına oynadığı kumarı kaybetmiş oldu. Seçim sonuçlarının gösterdiği üzere Theresa May ezici çoğunlukla parlamentoya girebilmeyi arzulayan May şu anda hükümeti dahi kuramayabilir pozisyona gerilemiştir. Muhafazakâr Parti’nin son iki liderinin öngörüsüz şekilde attığı adımlar, Birleşik Krallık yakın tarihinin dönüm noktaları arasındaki yerini almışlardır. Hükümeti May ya da Corbyn’in kurmasından bağımsız olarak seçimin en önemli sonucu bundan böyle “Sert Brexit” yanlısı politikaların artık ikinci planda olacağıdır.

Birleşik Krallık’ta siyasi belirsizlik ve buna ek olarak Brexit görüşmelerindeki yol haritası eksikliği halkın AB’den ayrılırken daha yumuşak bir seçimden yana oy kullanmasına sebebiyet vermiştir. Brexit senaryoları seçmen üzerinde bir endişenin oluşmasına neden olmuştur. Ekonomik açıdan yükselen fiyatlar vatandaşların gündelik ihtiyaçlarının maliyetinin artmasına neden olmuştur. Seçimlerin ardından yapılan analizlerde May’in seçim sonuçlarını ve diğer parti liderlerinin söylemlerine göre süreci götürmesi gerekliliği ön plana çıkmıştır. “Yumuşak Brexit” seçeneğinin görünür gelecek senaryolarını şekillendireceğini değerlendirmenin mümkün olduğu seçim sonuçları Brexit görüşmeleri ve müzakerelerinin başlıca dinamiği olmuştur. Ülke genelinde oluşan Brexit’in partiler üstü bir mesele olarak

algılanması ve bir yol haritası oluşturulması fikri Başbakan May'in kararları üzerinde ne derece etki edeceği zamanla görülecektir. Ancak Başbakan May'in Brexit müzakerelerinin başlamasından bir hafta önce ve seçimlerden hemen sonra, en önemli AB karşıtı siyasetler arasında yer alan Steve Baker'i Brexit'ten Sorumlu Bakanlıkta görevlendirmesi "Yumuşak Brexit" ile "Sert Brexit" seçenekleri arasındaki tercihi açısından bir ipucu niteliği taşımaktadır.

Seçim sonuçları AB tarafında müzakerelerde hızlıca ilerlenemeyecek olması endişesine sebebiyet vermiştir. Theresa May'in parlamentodaki gücünü kaybetmiş olması, serken genel seçimin net bir kazananı olmaması, kurulacak hükümetin ne kadar sürede oluşacağı ve nasıl şekilleneceği gibi sorularla, belki de en önemlisi nasıl bir Brexit olacağı üzerine bir konsensüs sağlanmamış olması bu endişenin kaynaklarıdır. Üye ülkelerin bir çoğundan gelen müzakerelere biran evvel başlanması gerekliliği için AB Konseyi Başkanı Donald Tusk "müzakerelerin ne zaman başlayacağını değil ama ne zaman biteceğini biliyoruz" açıklamasını yaparak Birleşik Krallık ve AB üye ülkelere net bir mesaj vermiştir.³²

Brexit'in Neden Olduğu ve Olabileceği Sonuçları

AB Birleşik Krallık'ın en büyük ticari partneri AB'dir. Neredeyse Birleşik Krallık ticaretinin yarısı AB ülkeleri ile yapılmaktadır. Birleşik Krallık'ın üyeliğiyle birlikte taraflar arasında ticaret giderleri aşağıya çekilmiş böylece ticaretin maliyeti düşürülmüştür. Bu sayede ürünler ve servislere Birleşik Krallık vatandaşları daha ucuz yollardan ulaşabilmekte ve işadamları ise daha fazla ürün ihraç edebilir duruma gelmişlerdir. Brexit bu ticaret hacmini olumsuz yönde etkileyecektir. Ayrıca Birleşik Krallık, AB'nin gelecekte yapacağı yeni bütünleşmeler ve pazarlardan mahrum kalacaktır. Birlikten ayrılmanın ekonomiye olumlu tek katkısı AB bütçesine her yıl verilen net rakamın artık olmayacak olmasıdır. Brexit sürecinin sona ermesinin ardından Center For European Reform'un gerçekleştirdiği çalışmaya göre

³² "AB'den İngiltere'deki Seçimler Sonrası Brexit Açıklaması", NTV, 9 Haziran 2017,

<http://www.ntv.com.tr/dunya/abden-ingilteredeki-secimler-sonrasi-brexit-aciklamasi,pyaWBNUzmEKuJ1s-vmyaVQ>, (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2017)

gelecek 10 yıl içerisinde AB'nin Birleşik Krallık'ın en büyük ihracat pazarı olmaya devam etmesi beklenmektedir.³³

Brexit'in gerçekleşmesinin ardından Birleşik Krallık başta AB ile sayıları 100'ü bulabilecek yeni ticari anlaşmalar yapması gerekecektir. Araştırmalar Brexit gerçekleşene kadar Birleşik Krallık ekonomisinin 2030 yılına kadar %5 ile %8 arasında daralabileceğini söylemektedir. Ulusal İstatistik Ofisi, Birleşik Krallık'ın önümüzdeki yıla ait ekonomik büyüme öngörüsünü Brexit'in getirdiği belirsizlik nedeniyle büyümenin bir önceki yıl rakamı olan % 2'den % 1.8'e indiğini 2017 büyüme beklentisinin de % 1.6 olduğunu açıklamakla beraber servis sektöründeki büyümenin son 5 ayın en düşük seviyesine geldiğini, poundun dolar karşısında % 15 değer kaybettiğini, ev fiyatlarının % 4.5 artış gösterdiğini açıklamıştır.

34

Birleşik Krallık'ın Japonya ve ABD gibi dünyanın en büyük ekonomileriyle kurulacak yeni ilişkinin düzenli bir hal almasına kadar geçecek sürede ciddi ekonomik kayıplar oluşacak hatta bu kayıpların kalıcı hale gelmesi söz konusu olabilecektir. Ayrıca AB'den ayrılışın tamamlanmasının ardından Birleşik Krallık'ın ticaret partnerleriyle şuan da yürürlükte olan anlaşmalardan daha iyi anlaşmalar yapacağını garantiye yoktur.

2008 Ekonomik Krizi'nin ardından dünya ekonomilerinde artan işsizlik eğilimi Birleşik Krallık'ta da yaşanmış olmakla beraber bu trend 2011 yılından bu yana terse dönmüştür. 2016 yılındaki işsizlik oranı % 5.1'dir. Toplam istihdamın yaklaşık % 7'sinin diğer AB vatandaşlarının oluşturduğu dikkate alınırsa Brexit'in genel ekonomik durumdan ayrı bir etkisinin olmayacağı ya da Brexit yanlılarının dile getirdiği şekilde yerli istihdam artışı sağlayacağını öngörebilmek mümkün gözükmemektedir. AB içi göçmen nüfus azalacak olmakla beraber, genel anlamda Birleşik Krallık'daki işsizlik rakamlarında anlamlı bir azalmaya sebep olamayacaktır. Aksine ekonomide yaşanması yüksek olasılık olan daralma neticesinde işsizlik rakamlarında artışlar söz konusu olacaktır.

Brexit sonrasında Avrupa Tek Pazarı'na ulaşımının yeniden düzenlenecek olması sektörsel anlamda sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Örneğin 480 bin çalışanı olan tarım sektöründeki Birleşik Krallık vatandaşı olmayan çalışanın oranı % 6 gibi sektörün kendi

³³ The Economic Consequences of Leaving the EU, *the Final Report of the CER Commission on Brexit 2016*, Nisan 2016, Londra, s. 12.

³⁴ Tim Bowler, "How Has the Economy Fared Since the Brexit Vote?" BBC, 28 Mart 2017, <http://www.bbc.com/news/business-36956418> (Erişim Tarihi: 3 Nisan 2017)

içinde önemli orandaydı.³⁵ Ayrıca Birleşik Krallık'da üretilen tarım ürünlerinin % 72'si Avrupa Tek Pazarı'na ihraç edilmektedir. ³⁶ Birleşik Krallık tarım sektörü bu pazardan mahrum kalacağı gibi AB'nin en ünlü ve en önemli politikalarının başında olan Ortak Tarım Politikası (OTP) çerçevesinde elde ettiği sübvansiyonlardan da mahrum kalacaktır. Birleşik Krallık tarım sektörünün 2015 yılında OTP vasıtasıyla elde ettiği yardımların toplam değeri 3 milyar Euro'dur ki bu meblağdan mahrum kalınacak olması hem tarım sektörünün büyük bir sıkıntıya girmesi hem de tarım ürünlerini fiyatlarının yükselmesi için yeterlidir.

Brexit'in Alman ekonomisine etkisinin kayda değer olacağı ortadadır. Almanya ile Birleşik Krallık'ın ekonomik ilişkilerin rakamlarının yeni dönemde negatif anlamda etkilenmesine ek olarak Birleşik Krallık'ın yokluğunda Almanya'nın AB politikalarındaki ekonomik katkısının da artacak olması nedeniyle Brexit Alman ekonomisini olumsuz şekilde etkileyecektir. Aynı durum Birleşik Krallık'ın ekonomik ilişkilerinin iyi olduğu yakın coğrafyasındaki ülkeler olan Hollanda, Belçika, Danimarka ve Polonya gibi ülkeler için de geçerlidir.

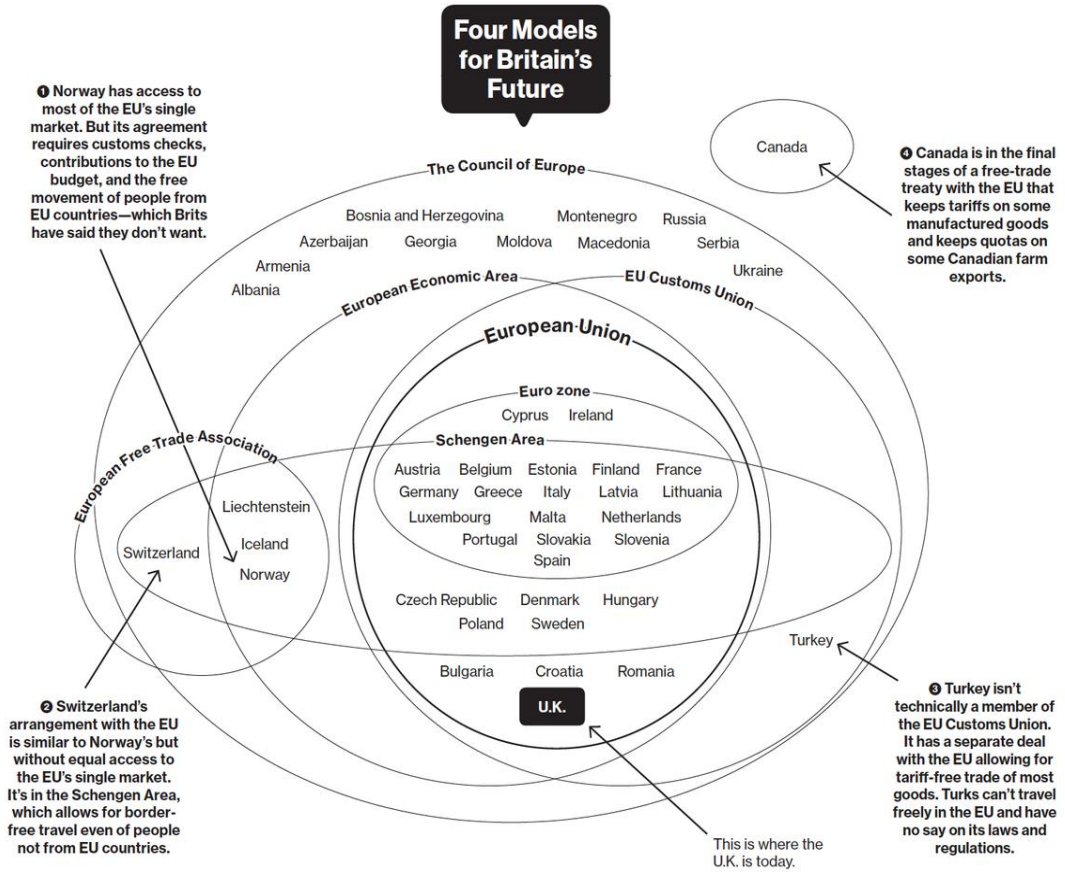
Brexit'in ardından Birleşik Krallık'ı bekleyen en önemli sorunların başında ise İskoçya'nın gelecek olması muhtemeldir. İskoçlar Birleşik Krallık'tan ayrılmak yönünde 2015 yılında bir bağımsızlık referandumu gerçekleştirmişler ve % 56'lık bir oyla Krallıkta kalmayı tercih etmiş olsalar da bağımsızlık ikilemini sonlandıramamışlardır. Brexit referandumunda İskoçların % 62'si AB'de kalınması yönünde tercihte bulundular. İskoçya'daki bağımsızlık ve AB yanlısı İskoç Ulusal Partisi bu sonuçların İskoçya'nın bağımsızlığını yeniden gündeme getirdiğini ve ikinci bir referandumda ısrarcı olacağını her fırsatta belirtmektedir. Kuşkusuz Brexit İskoçların bağımsızlık arayışına yeniden güç kazandıran başlıca unsur olmuştur. Ancak İskoç Ulusal Partisi'nin 8 Haziran 2017 genel seçimlerinde oylarında yaşanan ciddi düşüş bağımsızlık tartışmalarını geçici bir süreliğine ötelenmesine neden olacaktır. Brexit'in ardından İrlanda gibi bir başka sorunda Ada'da istikrarı bozabilecek bir diğer unsur olacaktır. Ayrıca Birleşik Krallık'ın Cebelitarık'ta sahip olduğu hakların erozyona uğraması riski de söz konusudur.

Birleşik Krallık'ın dünya siyasetinde Avrupa'dan ayrı hareket edecek olması "Ayrılık" kampanyasını destekleyenler tarafından egemenlik tartışmaları içerisinde avantajlı bir durum olarak tasvir edilmiş olsa da Brexit ile birlikte daha yalnız bir Birleşik Krallık'ın olacağı bir

³⁵ "Brexit Sows Seeds of Doubt for UK's Key Agriculture Sector", New York Times, 27 Şubat 2017, s. 11.

³⁶ Ibid.

gerçekdir. Özellikle AB içerisindeki Birleşik Krallık'ın NATO-AB ilişkisindeki anahtar rolü değerlendirildiğinde stratejik anlamda hem AB için hem de Birleşik Krallık için bir kayıptan söz edebilmek mümkündür. Orta Doğu'da artan istikrarsızlık, Suriye sorunu ve IŞİD kaynaklı terör gibi sorunların yaşandığı bir dönemde Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılıyor olması -ki Birleşik Krallık'ın Avrupa'nın en güçlü istihbarat ağına sahip olduğunu hatırlamakta fayda var- hem Birleşik Krallık'ın hem de Avrupa kıtasının güvenliğine olumsuz etkisi olacaktır.³⁷ Brexit'in ardından Birleşik Krallık-AB ilişkilerinin hangi seviyede olacağı da ayrı bir soru işaretidir. Bu konuda uzmanların üzerinde durduğu senaryolar Norveç Modeli, İsviçre Modeli, Türkiye Modeli gibi Avrupalı çeşitli devletlerin AB ile kurdukları ilişkinin bütünleşme evresinden ilham alınarak adlandırılıyor olsa da bu senaryoların Birleşik Krallık için uygun olup olmadığının analizinin ancak müzakerelerin ilerleyen safhalarında yapabilmek mümkün olacaktır. Aşağıdaki grafikte Birleşik Krallık'ı bekleyen olası dört farklı model örnekleriyle gösterilmektedir:

Kaynak: Bloomberg.com

³⁷ Jonathan Stevenson, *The UK Brexit Vote and Its Potential Strategic Impact*, , The Internatioanal Institute for Strategic Studies, Cilt 22, Yorum 9, Londra, Nisan 2016. s. 3.

Norveç modelinden anlaşılan Birleşik Krallık'ın Avrupa Ekonomik Alanı (AEA)'na üye olmasıdır. AEA 1994 yılında Norveç, Liechtenstein ve İzlanda ile AB üyesi ülkelerin oluşturduğu tek pazara dahil olan, AB'ye finansal katkıda bulunan, serbest dolaşım ile birlikte AB hukukunun birçok alanda uygulandığı bir modeldir. Ancak Brexit'e giden yolu döşeyen taşların bir çoğu bu modelde de varlığını korumasından dolayı Norveç modeli iyimser ama makul bir senaryo olarak görülmemektedir.

Bahsi geçen bir diğer senaryo ise İsviçre modeli olarak adlandırılmaktadır. Bu modelle tasvir edilen ilişki daha çok ikili anlaşmalarla yürütülecek bir ilişkidir. İsviçre ile AB arasında belirlenen alanlarda sayıları 120'den fazla anlaşma yapılmıştır. Bu ilişki yapısı çok karmaşık olması nedeniyle kendi içinde çeşitli sorunlar yaratmaktadır. İsviçre modelinde AB bütçesine katkı Norveç modeli kadar değildir. Ayrıca AB hukukunun uygulanması belirlenen alanlardaki yönergelerin uygulanması ile sınırlıdır. İsviçre modeli ile Brexit sonrası Birleşik Krallık modeli arasındaki en ciddi fark finans ve bankacılık sektörüyle ilgili olacaktır. Birleşik Krallık ekonomisinin bel kemiği olan bu iki sektör İsviçre'nin AB tek pazarına dahil etmediği alanlardır.

Türkiye modelinden anlaşılan ise hiçbir karar alma sürecinde dahil olmadan girilmiş bir gümrük birliğidir ki bu Birleşik Krallık tarafından kabul edilebilir bir durum olmayacaktır. EFTA üyeliğine geri dönüş, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) temelli ticaret ilişkisi ve Kanada ile kurulan ilişki diğer alternatif senaryolar olarak gösterilmektedir. Ancak Brexit sonrası Birleşik Krallık-AB ilişkisi bahsi geçen senaryolardan yola çıkarak kendine özgür bir karma model olması daha muhtemeldir.

Brexit Sonrası AB'nin Geleceği

Birleşik Krallık gibi siyasi, ekonomik ve askeri anlamda Avrupa'nın en önemli güçlerinden biri olan bir üyenin Birlikten ayrılıyor olması kuşkusuz AB'nin bugüne değin karşılaştığı en önemli sorunlardan biridir. Bu kadar büyük ve radikal bir sonucun AB üzerindeki etkileri de aynı değerdedir olacaktır. Aslında Brexit kararı iki tarafında yararına olmayan bir karardır ancak yapılması gereken sağlıklı ve uygulanabilir bir sonuca ulaşmak olmalıdır. Birliğin geleceğinde bütünleşmenin seviyesinin tartışılır olduğu bu günlerde Brexit yeni bir AB'ye giden yolun ilk başlangıcı olabilir. Bahsi geçen gelecek senaryoları AB'nin bu şekilde devam etmesi, daha fazla bütünleşmesi, yeni ayrılıkların ardından AB'nin dağılması ya da radikal değişikliklere giderek AB'yi yeniden tasarımılamak gibi farklı boyutlarda olabilir.

İki dünya savaşı sonrası Avrupa siyaseti sadece işbirliği ve Avrupa ulus devletleri arasındaki bütünleşme yönünde ilerledi. ³⁸ Brexit bu yönde ilerleyişin tersi yönde atılan ilk adım olarak tarihe geçmiştir. Bu ilk kez karşılaşılan durum ile birlikte aslında AB'nin kriz yönetme kabiliyeti de bir nevi kendini test etmektedir. Avrupa'da sistem dışı partilerin ve liderlerinin siyasi yükselişi ile yükselişteki AB karşıtı söylemler Avrupa entegrasyonunun geleceğinde belirleyici bir role sahip olacaktır.

Birleşik Krallık ile AB arasında devam eden pazarlıkların ne kadar zorlu geçtiği ise liderlerin söylemlerinden rahatlıkla anlaşılabılır. Bu hususta Almanya'nın aldığı tutum ise Brexit sonrası AB'nin geleceğine yönelik ipuçları vermektedir. Almanya lideri Merkel'in İtalya'da gerçekleştirilen G7 Zirvesi sonrasında Münih'te artık Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'a tamamıyla güvenemeyeceklerini şu şekilde duyurdu;

"başkalarına tümüyle güvenebileceğimiz zamanlar bir dereceye kadar geride kaldı. Son günlerde bunu deneyimledim. İşte bu yüzden şunu söyleyebilirim, biz Avrupalılar kendi kaderimizi gerçekten elimize almalıyız. Elbette Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere ile dostluğumuzu ve mümkün olan diğer ülkelerle Rusya ile bile iyi ilişkilerimizi devam ettirmeliyiz. Ama bilmek zorundayız ki kendi geleceğimiz için, kendi kaderimiz için Avrupalılar olarak mücadele etmek zorundayız. Benim sizinle birlikte yapmak istediğim bu. ³⁹

Merkel'in bu çıkışıyla çok vitesli AB fikri ve tartışmaları birlikte değerlendirildiğinde, Almanya ile Fransa'nın yeni Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile kurulacak ilişki AB'nin yakın geleceğini çizmekle beraber aslında uzun dönemli çok vitesli AB yol haritasının da temellerinin atıldığı bir süreç olacaktır.

Avrupa Birliği, Popülist Siyasetin Yükselişi ve Brexit

Popülizm ABD'den Birleşik Krallık'a, Macaristan'a, Hollanda'ya, Fransa'ya, Almanya'ya birçok ülkenin siyasetinin ana belirleyici unsuru olmuştur. Ünlü Oxford Sözlüğü her yıl bir kelimeyi yılın kelimesi seçer. Daha önce "tweet", "selfie" gibi kelimeleri yılın

³⁸ Thonas Raines, Britain's Vote Will Test the Limits of the EU Experiment, *Chatham House*, 21 Haziran 2016, <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/britain-s-vote-will-test-limits-eu-experiment> (Erişim Tarihi: 8 Nisan 2017)

³⁹ "Merkel'den Kritik ABD ve İngiltere Çıkışı", Euronews, 28 Mayıs 2017

<http://tr.euronews.com/2017/05/28/merkelden-kritik-abd-ve-ingiltere-cikisi>, (Erişim tarihi: 3 Haziran 2017)

kelimesi seçmiş olan sözlük bu yıl “post-truth” kelimesini yılın kelimesi olarak belirlemiştir Türkçesini “gerçeklik sonrası” olarak yapabileceğimiz kelimenin anlam ifade ettiği durum ise “doğru olarak anlatılanın gerçek olmaması” sorunsalıdır. Aslında gerçekliği anlamsızlaştıran bu durum maalesef dünyanın yeni gerçekliği olmakla beraber küresel siyaseti krize doğru götürmektedir. Brexit bu krizin en belirgin şekilde yaşandığı bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

20. Yüzyılın getirdiği büyük yıkımların ardından kurumsallaşmasına başlayan ve kıtaya barış ve refah getirmenin ve gelecek nesillere bu mirası bırakmanın sembolü olan AB 21. yüzyılın başında büyük bir sınavdan geçmektedir. Fransa, Hollanda, İtalya gibi kurucu devletlerin de içinde bulunduğu Yunanistan, Macaristan, Avusturya gibi ülkelerin de dâhil olduğu AB karşıtlığının artıyor olması durumu Birleşik Krallık’da gerçekleştirilen 23 Haziran referandumuyla ilk defa bağlayıcı sonucu olan bir durum ortaya çıkarmıştır.

Avrupa’da seçim yılı olarak gösterilen 2017 yılı AB’nin geleceği açısından çok kritik bir yıl olacaktır. AB’nin üç kurucu üyesi olan Hollanda, Fransa ve Almanya’daki seçimlerde popülizmden beslenen parti ve liderlerinin ciddi anlamda potansiyelleri mevcuttur. Hollanda’da Geert Wilders, Fransa’da Marine Le Pen, Almanya’da Frauke Petry, İtalya’da Beppe Grillo ile Alessandro di Battista, Macaristan’da Victor Orban yeni siyasi atmosferin başlıca unsurları olarak dikkat çekmektedir. Avrupalıların Avrupalılara karşı olduğu ve seçmenin müesses nizamın dışından gelen liderler ve partileri desteklemelerinin en önemli nedenlerinden biri de müesses nizamı temsil eden politikacılara olan güvenlerinin yitirdikleri için yeni siyasi arayışları denemek istemeleridir. Genel olarak Batı’da merkez siyaset bir durgunluk içindedir ve göçmen sorunu, terör gibi sorunların çözümünü müesses nizam partiler arasında bulamayan seçmen siyasi yelpazenin uçlarına savrulmuştur.⁴⁰

Brexit’in ortaya çıkması ise Avrupa’nın içinde bulunduğu kısır döngünün daha da derinleşmesine yol açmıştır. Birleşik Krallık’ın ardından kıtada bulunan diğer aşırı sağ ve Avrupa karşıtı partilerin seslerinin daha fazla duyulur olduğu ve AB’nin en önemli politikalarının başında gelen ortak para birimi Euro, serbest dolaşımı garanti altına alan Schengen alanı gibi temel kavramlar sorgulanır hale gelmiştir. Hatta bu sorgulama yukarıda bahsi geçen politikalar başta olmak üzere AB’nin birçok politikasına kuşkuyla bakılmasına neden olmuş ve bu politikalardan vazgeçilmesine kadar ilerleyen düşünceler en yüksek siyaset yapıcılar tarafından dile getirilmektedir. Tartışmalar Avrupa Birliği’nin geleceği üzerine

⁴⁰ Verda Özer, “Sona mı Geldik?”, Hürriyet, 28 Şubat 2017, s. 23.

yapılan çalışmaların sıklaşmasına ve bugünkü Birlik yapısının devamının makul senaryolar içerisinde yer almaması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada ortaya bütünleşmenin sona ereceği gibi bir olasılık daha çıkarmaktadır ki uluslararası ilişkilerin en önemli gelecek projesinin sonunun bu şekilde olması ihtimali, liberal kurumsallaşmanın geleceği açısından çok kritiktir. Bu noktada Brexit'in neden olduğu sonuçlar kısmında daha esnek “ok vitesli AB” fikri üzerine inşa edilmiş yol haritası ağırlık kazanmış makul senaryoların en başında gelmektedir. Tabi Brexit'in yol açtığı birçok tartışma gibi bu gelecek senaryoları da henüz çok yeni öngörülerden oluşmaktadır.

Değişen kıtada Avrupa Birliği'nin değişimi de gerçekleşecektir ancak bu değişim hikyesinin ana kahramanı olacak Almanya ve Fransa da Avrupa şpheciliğinden ve popülizmden muzdariptir. Poplizmden beslenen siyasi partilerin Avrupa genelinde ya da Avrupa ulus devletlerindeki oy oranı % 13-20 aralığında olsa da genel anlamda siyaseti belirleyebilme kapasitesine sahiptir. Bu Brexit rneğinde bizzat tecrübe edilmiş, “Hayır” kampanyasının ana sütununu oluşturan parti UKIP seçimlerde kendisine verilen oy desteğinin hayli üstüne çıkarak “Ayrılık” kampanyasının başarılı olmasını sağlamıştır. Avrupa genelinde de merkez sağda yer alan partiler aşırı sağ partilere giden oyları geri alabilmek adına popülist argümanlara başvurarak bu tür kampanyaların daha fazla destekçi bulmasına olanak sağlamaktadırlar.

Avrupa aşırı sağın, Avrupa Birliği karşıtlığının ve yabancı düşmanlığının ili sembol ismi:
Marine Le Pen ile Geert Wilders.

Hollanda'da 15 Mart 2017 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde her ne kadar Geert Wilders'in lideri olduğu Özgürlük Partisi (PVV) Başbakan Rutte'nin liderliğindeki Özgürlük ve Demokrasi Partisi (VVD)'ne karşı kaybetmiş olsa da parlamentodaki milletvekili sayısını 15'ten 20 sandalyeye yükseltti.⁴¹ Keza Fransa'da gerçekleştirilen seçimlerin ilk turunda % 23.9 oy alan merkez aday Emmanuel Macron ile oyların % 21.4'ünü alan aşırı sağ parti Front National (NF)'un lideri Marine Le Pen arasında geçen ikinci turun sonucunda Macron aldığı % 65.1 oy ile Fransa'da seçimleri kazanarak Fransa'nın yeni Başkanı oldu.⁴²

Marine Le Pen'in ikinci turda almış aldığı %34,9'luk oy oranı aşırı sağın Avrupa'da aldığı en yüksek oy oranı olarak tarihe geçti. Her ne kadar Fransa'daki iki turlu seçim sistemi sebebiyle ortaya çıkmış bir oy oranı olsa da Le Pen'in ilk turda aldığı % 21.4'lük oy Fransa'da aşırı sağ ve popülist siyasetin oy oranının yükseldiği göstermektedir. Hollanda ve Fransa'daki seçim sonuçlarının gösterdiği bir başka durum ise aşırı sağın yükselmesine ek olarak AB yanlısı siyaseti savunan partilerin oylarının halen belirleyici unsur olduğu gerçeğidir. Brexit sonrası yaşanan ilk şokun ardından kıta Avrupası seçmeninin vermiş olduğu reaksiyonu AB'ye olan desteğin artmış olması şeklinde analiz etmek mümkündür. Aynı şekilde Brexit yönünde karar almış Birleşik Krallık'da dahi Avrupa Birliği'ne olan destek Brexit sonrasında artış eğilimi göstermektedir.

Avrupa'da yaşanan krizin neticesinde Avrupalılar birbirlerinden daha fazla haberdar olmuşlardır; Hollandalılar Yunanlıları, İspanyollar Almanların politikasını öğrenmişlerdir. Böylece bu politik tartışmalar anti-popülist siyasetin yükselmesine sebebiyet vermiştir ki eğer Avrupa bunu doğru yönetilebilirse Avrupa yanlısı ses yeniden hızlıca yükselebilir; bunun ilk emarelerini Hollanda'daki seçim sonuçları göstermiştir. Avrupa'da merkez sağ ve merkez sol siyaset hem üye ülkelerde hem de AB kurumları seviyesinde siyasete kontrol etmeye devam etmektedir.

Almanya'nın en önemli STK'larından olan Bertelsmann Foundation'nın Avrupa genelinde Ağustos 2016 tarihinde yani Brexit'in hemen ardından yapmış olduğu araştırmada

⁴¹ "Hollanda Seçimlerini Rutte Kazandı, Wilders İkinci Oldu", Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/dunya/hollanda-secimlerini-rutte-kazandi-wilders-ikinci-oldu/772560>, 16 Mart 2017. (Erişim Tarihi: 17 Mart 2017)

⁴² "Macron Fransa'nın Yeni Başkanı Oldu", Milliyet, 7 Mayıs 2017, <http://www.milliyet.com.tr/son-dakika-polis-bile-dunya-2445983/> (Erişim: 7 Mayıs 2017).

% 48 olan AB’de kalma yanlısı oran % 56’ya yükselmiştir. ⁴³AB ülkesi ülkelerde 10.000’den fazla kişiyle yapılan araştırmanın sonuçlarına göre AB’ye olan en büyük destek AB fonlarından en fazla yararlanan Polonya’da % 77’lik bir oranla ortaya çıkmış, AB’ye olan destek Almanya’da % 68, Fransa’da % 53, İtalya’da % 51’dir. ⁴⁴ Politik fayların yerine oturmasıyla, Avrupa 2018 eşiğine görece daha güçlü bir görünümle girebilir ki bunun popülizm kazandığında getireceği potansiyel kaotik tablodan kat ve kat daha iyi olacağı çok açıktır. ⁴⁵

İngiltere’de Yaşanan Terör Saldırıları’nın Brexit Sürecine Etkisi

Brexit sürecinin ardından AB ile Birleşik Krallık arasındaki güvenlik politikaları ile istihbarat paylaşımı alanlarındaki ortaklığın yapısı değişecektir. Teknik olarak müzakerelerin başlangıcındaki öncelikler arasında AB tarafının ısrarla üzerinde durduğu temel parametreler finansal konularla, AB vatandaşlarının haklarının korunması olarak öne çıkmaktadır. Ancak müzakerelerin sonunda güvenlik konularında sorunlu bir yapının oluşması dahilinde her iki tarafın da zarar göreceği hem AB hem de Birleşik Krallık tarafında farkına varılan bir durumdur. Theresa May de 50. Madde’nin Birleşik Krallık için işleme anılmasını içeren talep mektubunda bu konuya değinmiştir. 2017 yılının ilk yarısında Londra, Manchester ve yeniden Londra’da arka arkaya yaşanan terör saldırıları Birleşik Krallık ile AB arasındaki istihbarat paylaşımı başta olmak üzere diğer güvenlik politikalarının ortak tehditler karşısında devam etmesini her iki taraf da öngörmektedir. ⁴⁶

Kuşkusuz Brexit kararı Birleşik Krallık’a güvenlik ve terörle mücadele açısından belirgin herhangi bir avantaj sağlamayacaktır. ⁴⁷ Suriye savaşının geldiği son durum ile bölgedeki istikrarsızlık IŞID ve diğer vahhabi/selefi örgütlerin alan kazanmasına yol açtı. IŞID geldiği son aşamada bölgede alan kaybetmiş olsa da bu yeni terör anlayışının son örneklerini Paris, Nice, Brüksel, İstanbul, Londra ve Manchester’da yaptığı saldırılarla göstermektedir.

⁴³ Jennifer Rankin, “Support for the Brexit on the Rise Since Brexit Vote...Even in the UK” *The Guardian*, 21 Kasım 2016. <https://www.theguardian.com/world/2016/nov/21/support-for-the-eu-on-the-rise-since-brexit-vote-even-in-the-uk> (Erişim Tarihi: 29 Nisan 2017)

⁴⁴ A.g.e.

⁴⁵ Uğur Gürses, “Popülizm Kaybederse Euro Güçlenir”, *Hürriyet*, 22 Mart 2017, s. 14.

⁴⁶ James Blitz, "Brexit and the Resurgence of Terror", *Financial Times*, 25 Mayıs 2017. <https://www.ft.com/content/b0fe5762-413f-11e7-82b6-896b95f30f58> (Erişim tarihi: 4 Haziran 2017)

⁴⁷ Nigel Inkster, "Brexit, Intelligence and Terrorism", *Survival*, Cilt 58, No 3, 2016, ss. 23-30, s. 29.

Avrupa'nın son iki yılda karşılaştığı bu terör dalgası hem AB hem de üye devletlerin güvenlik politikalarının sorgulanır hale gelmesine yol açmıştır. Özellikle ilk Paris saldırıları ile ortaya çıkan yeni terör yöntemleri güvenlik ve istihbarat politikalarının bu yeni duruma adaptasyonunu gerekli kılmaktadır. İstihbarat toplanması, değerlendirilmesi ve bunun üye ülkelerle paylaşımı AB'nin belki de en zayıf olduğu alanlardan biridir. Brexit öncesi Birlik yapısına baktığımızda etkili şekilde Birleşik Krallık haricinde istihbarat çalışmaları yapan iki ülke görmekteyiz; Fransa ve Almanya. Birleşik Krallık ile ABD arasında 1946 yılında imzalanan istihbarat paylaşım ve ortaklık anlaşması olan UKUSA anlaşması (United Kingdom-United States intelligence sharing and cooperation arrangement) anlaşması iki ülke arasındaki istihbarat bağına tarihi bir önem kazandırmaktadır ki anlaşma aynı zamanda diğer Anglo-Sakson ülkelerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.⁴⁸ Bu açıdan Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılacak olması Birlik adına çok önemli bir kayıp olacaktır. Aynı durumda Birleşik Krallık açısından kendi etkin istihbarat yapısına sahip olmadığı ama Fransa ile Almanya'nın etkili olduğu alanları kaybetmek demektir.

İŞİD'in ortaya çıkmasıyla birlikte birçok Avrupalı genç bu örgüte dahil oldular. Avrupa için yeni terörle mücadele yöntemleri arasında dikkat edilmesi gereken en önemli konu da bu gençlerdir. El-Kaide ya da diğer köktenci dini terör örgütlerine Avrupa ya da genel anlamda Batılı ülkelerden katılım, günümüzdeki İŞİD'e katılım oranlarıyla mukayese kabul etmeyecek derecede azdı. Radikalleşme süreçlerini Suriye'de ya da diğer bölge ülkelerinde İŞİD kamplarında tamamlamış olan bu gençler, ülkelerine döndüklerinde bireysel anlamda tehdit oluşturmakla beraber diğer gençlerin radikalleşmelerine yol açarak planladıkları eylemlerin niteliğini ve boyutunu değiştirmektedirler. Mevcut terör yöntemlerinin de İŞİD ve diğer vahabi/selefi örgütlerce değiştirilmeye başladığı günümüz güvenlik atmosferinde genel anlamda Avrupa'nın istihbarat zafiyetine düşmemesi için istihbarat örgütleri arasındaki ilişki dikkatle müzakere edilmelidir.

Sonuç

Birleşik Krallık ile Avrupa'nın ilişkisi tarihin tüm dönemlerinde içinde kimi sorunları barındırmış ve birleşik ya da bütünleşik bir hal almakta zorlanmıştır. Birleşik Krallık modern uluslararası ilişkiler sistemi içerisinde de Avrupa Birliği'nin üyesi olmakla birlikte kıtanın bir parçası olamama alışkanlığını sürdürmüştür. Birleşik Krallık'ın AB üyeliğinden anladığı ve bu doğrultuda kurguladığı ilişki; ortak çıkarlar doğrultusunda pratik ekonomik ortaklıktır.

⁴⁸ a.g.e, s. 24.

Bu bağlamda post-modern devletin post-modern siyasi düzende egemenlik devri ile bütünleşmenin getirdiği liberal kurumsallaşmacı bir yapıyı Birleşik Krallık-AB ilişkisinde görmek mümkün değildir. İngiliz milliyetçiliğinin beslendiği en önemli kaynaklar İmparatorluk mirası ve Avrupa şüpheciliği ile Avrupa karşıtlığıdır. İkinci neden birincil nedenden de sürekli beslenmiştir. Bu birbirine sürekli yaşam suyu veren iki olgu Brexit'in tarihi nedenleri arasında yer almakla birlikte Britanyalı kimliğinin temel sütunlarından. Londra'nın en ünlü meydanlarında birine Trafalgar Meydanı adının seçilmesi şüphesiz ki rastlantı değildir.

Brexit'in ortaya çıkmasında Birleşik Krallık'ın tarihi geçmişi var olmakla birlikte konunun diğer kaynağı günümüz siyasi düzeninin içinde bulunduğu sorunlardır. 2008 Ekonomik kriziyle başlayan ekonomik sorunlar hem Avrupa'yı hem de Birleşik Krallık'ı derinden etkilemiştir. Ekonomik sorunlar kanyaklı sosyal sorunların da 2008 Ekonomik krizini takip etmesi ile artan milliyetçi ve popülist siyaset söylemi Brexit'in yaşanmasındaki diğer dinamiklerdir. Arap Baharı ve sonrasında yaşanan MENA bölgesi kaynaklı istikrarsızlık ve oluşan Avrupa'da doğru göç akımı kıtadaki popülist ve aşırı sağ partilerin göçmen karşıtı pozisyonlarıyla birlikte kendine alan açmıştır. Geçmişten bu yana Avrupa ile siyasi olarak mesafesini koruyan Birleşik Krallık'taki aşırı sağ partiler de bu kervana katılmışlardır. Artan milliyetçi söylem ve yabancı düşmanlığı ile birlikte bu partilere giden oyu yeniden kendisine ve partisine çekmeyi amaçlayan David Cameron Brexit kararı olarak Pandora'nın Kutusu'nu açmıştır. Brexit referandumunda az farkla da olsa ayrılma yönünde karar alan Britanyalılar için süreç henüz daha yeni başlamaktadır. Birleşik Krallık ile AB'nin 43 yıllık evliliği bir aşk evliliği olmasa da uzun yılların getirdiği düzeni değiştirmek özellikle Birleşik Krallık için çok zor bir süreç olacaktır. Devletlerin radikal değişimler sırasında alternatif kurumları, yasaları ve kuralları değişimin maliyetini karşılayabilecek durumda olmalıdır. Ancak Birleşik Krallık Brexit'e hazır bir şekilde yakalanmamıştır. Aksine Brexit müzakereleri düzenlenecek Brexit sonrası düzen şu an için belirsizdir. Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilen 8 Haziran erken genel seçim de bu belirsizliği arttırmaktadır.

AB'nin küresel siyasetteki etkisinin tartışıldığı bir dönemde Birleşik Krallık gibi hem bölgesel hem de küresel anlamda güçlü bir üyesini kaybecik olması AB açısından olumsuz bir durumdur. Ancak Brexit ile sona eren referandumun ardından AB tarafı müzakerelerin ve dolayısıyla "Ayrılığın" bir an evvel ve hızlıca yaşanmasını arzu etmektedir. Avrupa Birliği'nin geleceğe daha sağlıklı bakabilmesi adına yapılan son tartışmalar ve araştırmaları Brexit'ten bağımsız düşünmek imkânsızdır. Özellikle "Çok Vitesli" bütünleşme fikrinin ortaya çıkması,

AB'nin içinden geçtiği siyasi, ekonomik ve sosyal krizler Brexit'in Avrupa için çok önemli bir dönüm noktası olduğunu göstermektedir. Bundan bir yıl önce mülteciler meselesi, popülist siyasetin yükselişi, ekonomik durgunluk gibi tartışmalar bu günkü tartışmalara göre daha olumsuz bir minvalde ilerlemekteydi. Avrupa'nın içinden geçtiği bu belirsiz dönemde Brexit hiç beklenmedik bir anda ortaya çıktı ancak AB bu yeni realite ile başa çıkmayı şimdilik başarmış görünüyor. Böylece AB'nin geleceği ile ilgili yapılan tartışmalar bir yıl öncesine göre daha olumlu bir minvalde yol almaktadır. Sorun Birleşik Krallık hükümetinin bu yeni realite ile ne şekilde başa çıkmasıdır ki geçen bir yıl da May hükümeti iyi bir sınav verememiştir.

Avrupa Birliği'nin kurumsal yapısında ve karar alma süreçlerinin işleyişinde ciddi reforma ihtiyacı ortadadır. Brexit'in ortaya çıkmasında reform adımlarının atılmayışı ya da çok geç kalınmış olması en önemli nedenlerden biridir. Fazlaca bürokratik ve teknokratik yapısıyla fazlaca "Brükselleşmiş" karar alma süreçleri bir çok üye devletin rahatsız olduğu sorundur. Almanya ve Fransa önderliğinde çok vitesli bütünleşmeye doğru evrilecek olan AB'nin bu gibi sorunlarını çözmek için Brexit bir başlangıç olabilir. Brexit sonrası dönemde en önemli sınavı daha yakın bir Avrupa mı yoksa daha kapalı bir bütünleşme mi soruları yeni dönemde AB'nin en önemli sınavı olacaktır.

Brexit sürecinin ne şekilde sonuçlanacağını net şekilde öngörmek şu an için mümkün görünmemektedir. Çalışmanın önceki bölümlerinde bahsedildiği gibi Brexit sonrası senaryolar ana hatlarıyla dört şekilde farklılık göstermektedir. Bu senaryolardan hangisinin gerçekleşeceği Birleşik Krallık hükümetinin “Sert Brexit” ile “Yumuşak Brexit” arasında hangisini tercih edeceğiyle doğrudan alakalıdır. “Sert Brexit” bakış açısıyla yapılacak müzakerelerin sonunda Kanada, Ukrayna ya da Türkiye’nin AB ile kurduğu bir ilişki modeli oluşacaktır. Eğer “Yumuşak Brexit” tercihiyle yürütülecek müzakerelerin sonucunda Norveç ve İsviçre modellerinin Birleşik Krallık öncelikleriyle uyum sağlamış karma bir yapı ortaya çıkabilecektir. Birleşik Krallık ile AB sürecin sonunda hangi ortaklık yapısına ulaşacak olmasından bağımsız olarak söylenebilecek ana argümanın Brexit’in bir kazan kazan süreç olmaktan çok uzakta olduğudur. Özellikle Birleşik Krallık’ı başta ticaret, finans, ekonomi gibi alanlarda çok sarsıntılı bir süreç beklemektedir.

Kaynakça

Blitz, James, Daniel Dombey ve Philip Stephans, “Miliband Sees Nation as “Global Hub” Financial Times, 9 Temmuz 2007, http://www.ft.com/cms/s/0/1c4e0f46-2df3-11dc-821c-0000779fd2ac.html?ft_site=falcon&desktop=true

Blitz, James, "Brexit and the Resurgence of Terror", Financial Times, 25 Mayıs 2017. <https://www.ft.com/content/b0fe5762-413f-11e7-82b6-896b95f30f58>

Bremmer, Ian, “Britain’s Theresa May is All-in on Brexit with Lousy Cards”, TIME, Şubat 2017.

Bowler, Tim, “How Has the Economy Fared Since the Brexit Vote?” BBC, 28 Mart 2017, <http://www.bbc.com/news/business-36956418>

Doğan, Nejat, “Dış Politika-İç Politika Etkileşimi Açısından Avrupa Bütünleşmesi: İngiltere Örneği”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 19, 2002, ss. 17-34.

Donnelly, Brendon, “The Euro and British Politics”, *European Policy Brief*, No15, Londra, Eylül 2005.

Elçi, Orhan, *Avrupa Birliği Bütçesi Düzeltme Mekanizmaları*, T.C Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Özel Gündem, Mart 2014.

Friedman, George, *Avrupa Krizi; Yaklaşan Avrupa Krizi ve Olası Savaş’ın Patlama Noktaları*, Çev. İrem Sağlamer, İstanbul, Pegasus, 2015.

Goodwin, Matthew ve Caitlin Milazzo, *UKIP: Inside the Campaign to Redraw the Map of British Politics*, Oxford, Oxford University Press, 2015.

Green, Chris "Mapping the Brexit Vote", University of Oxford, 7 Mart 2017, <http://www.ox.ac.uk/news-and-events/oxford-and-brexit/brexit-analysis/mapping-brexit-vote>

Gürses, Uğur, “Popülizm Kaybederse Euro Güçlenir”, Hürriyet, 22 Mart 2017.

Muddde, Cas,” The Radical Right’s United Front”, The New York Times, 27 Şuabat 2017

Inkster, Nigel, "Brexit, Intelligence and Terrorism", *Survival*, Cilt 58, No 3, 2016, ss. 23-30.

Noriega, Antonio E, *The EU Principle of Subsidiarity and Its Critique*, Oxford, Oxford University Press, 2002. Alıntılıyan Kaynak; Ayşe Yeniçay, *Avrupa Birliği’nde Yetki İkilemine Çözüm; Yerindelik İlkesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.

Oliver, Tim, “Fifty Shades of Brexit: Britain’s EU Referandum and It’s Implications for Europe and Britain”, *The International Spectator*, Cilt 52, No 1, 2017, ss. 1-11.

Özer, Verda, “Sona mı Geldik?”, *Hürriyet*, 28 Şuabat 2017.

Raines, Thonas, Britain’s Vote Will Test the Limits of the EU Experiment, *Chatham House*, 21 Haziran 2016, <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/britain-s-vote-will-test-limits-eu-experiment>

Rankin, Jennifer, “Support for the Brexit on the Rise Since Brexit Vote...Even in the UK” *The Guardian*, 21 Kasım 2016. <https://www.theguardian.com/world/2016/nov/21/support-for-the-eu-on-the-rise-since-brexit-vote-even-in-the-uk>

Roberts, J.M. , *Avrupa Tarihi*, çev. Fethi Aytuna, İstanbul, İnkilap Kitabevi, 2010.

Saygın, Didem ve Mehlika Özlem Ultan, “Ekonomi ve Siyaset Bağlamında İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri: Tarihsel Bir Analiz”, *Güvenlik Stratejiler Dergisi*, Yıl 12, Sayı 23, 2016, ss 71-102.

Stevenson, Jonathan, *The UK Brexit Vote and Its Potential Strategic Impact*, , The Internatioanal Institute for Strategic Studies, Cilt 22, Yorum 9, Londra, Nisan 2016

Taggart, Paul “A Touchstone of Dissent; Euroscepticism in Contemporary Western Party Systems”, *European Journal of Political Research*, Cilt 33, 1998.

Taggart, Paul and Szczerbiak, Aleks, “The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States”, *Opposing Europe Research Network Working Paper*, No:6, 2002.

Tartar, Andre, Samuel Dodge and Jeremy Scott Diomand, Pain or Promise: Where Brexit Matters Most, Bloomberg, 15 Haziran 2017, <https://www.bloomberg.com/graphics/2017->

brexit-effect-on-industry/?utm_content=brexit&utm_campaign=socialflow-organic&utm_source=twitter&utm_medium=social&cmpid%3D=socialflow-facebook-brexit

Wellings, Ben, “Losing the Peace: Euroscepticism and the foundations of contemporary English nationalism”, *Nations and Nationalism*, Cilt 16, No 3, 2010, ss.488-505.

Wellings, Ben, “Wider Still and Wider: English Nationalism, Euroscepticism and Anglosphere”, Winchester, 16 Mart 2016, Winchester Üniversitesi, İngiliz Kimliği ve Siyaseti Merkezi’nde gerçekleştirdiği konuşma,
<http://www.winchester.ac.uk/research/attheuniversity/FacultiesofHumanitiesandSocialSciences/centre-for-english-identity-and-politics/Documents/Ben%20Wellings%20talk%20transcript%2016%20March%202016.pdf>

Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma, Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası,
<http://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>

AB Brexit Müzakerelerinde Önceliklerini Açıkladı , NTV, 31. Mart 2017,
http://www.ntv.com.tr/dunya/ab-brexit-muzakerelerinde-onceliklerini-acikladi,_5P6sXjIVEWrmsPStRInsg?_ref=infinite

AB’den İngiltere’deki Seçimler Sonrası Brexit Açıklaması, NTV, 9 Haziran 2017,
<http://www.ntv.com.tr/dunya/abden-ingilteredeki-secimler-sonrasi-brexit-aciklamasi,pyaWBNUzmEKuJ1s-vmYaVQ>

Brexit görüşmeleri İngiltere'deki siyasi sıkıntıların gölgesinde başladı BBC Türkçe, 19 Haziran 2017, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40322897>,

Brexit Sows Seeds of Doubt for UK’s Key Agriculture Sector, New York Times, 27 Şubat 2017.

EU referendum: Boris Johnson claims elites 'want to remain in Europe to keep hold of power, Independent, <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/eu-referendum-boris-johnson->

claims-elites-want-to-remain-in-europe-to-keep-hold-of-power-a6999306.html, 25 Nisan 2016.

Hollanda Seçimlerini Rutte Kazandı, Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/dunya/hollanda-secimlerini-rutte-kazandi-wilders-ikinci-oldu/772560>, 16 Mart 2017

İngiltere Başbakanı May, Brexit Stratejisini Açıkladı, BBC Türkçe, 17 Ocak 2017, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38648985>

İskoçya'dan bağımsızlık referandumu için Londra'ya mektup, BBC, 30 Mart 2017, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39446521>

Macron Fransa'nın Yeni Cumhurbaşkanı Oldu, Milliyet, 7 Mayıs 2017, <http://www.milliyet.com.tr/son-dakika-polis-bile-dunya-2445983/>

Merkel'den Kritik ABD ve İngiltere Çıkışı, Euronews, 28 Mayıs 2017 <http://tr.euronews.com/2017/05/28/merkelden-kritik-abd-ve-ingiltere-cikisi>

The Economic Consequences of Leaving the EU, *the Final Report of the CER Commission on Brexit* 2016, Nisan 2016, Londra.

Theresa May says a post-Brexit UK will be a global trade leader, Skynews, 19 Ocak 2017, <http://news.sky.com/story/theresa-may-says-a-post-brexit-uk-will-be-a-global-free-trade-leader-10734299>

Three Million EU Citizens in the UK, Full Fact, 25 Mayıs 2017, <https://fullfact.org/immigration/eu-migration-and-uk/>

What 'Brexit Means Brexit' Means, The Atlantic, 17 Ocak 2017, <https://www.theatlantic.com/news/archive/2017/01/theresa-may-brexit/513314/>,

Kimliği bilinmeyen ünlü sokak sanatçısı Banksy'in AB'nin bir yıldızını parçalayan işçiyi çizdiği İngiltere'nin Dover kentindeki çalışması.